

BIBLIOTECA SOCIALISTA

II
26 129

KARL KAUTSKY

CE ESTE SOCIALIZAREA?

CUVÂNT INTRODUCTIV-SCHIȚĂ BIOGRAFICĂ
ȘI TRADUCERÉ
DE
S. EMIL

EDITURA PARTIDULUI SOCIAL-DEMOCRAT

1945

II 26129

BIBLIOTECA SOCIALISTĂ

No. 52

KARL KAUTSKY

CE ESTE SOCIALIZAREA ?

CUVÂNT INTRODUCȚIV, SCHIȚĂ BIOGRAFICĂ
ȘI TRADUCERE
DE
S. EMIL

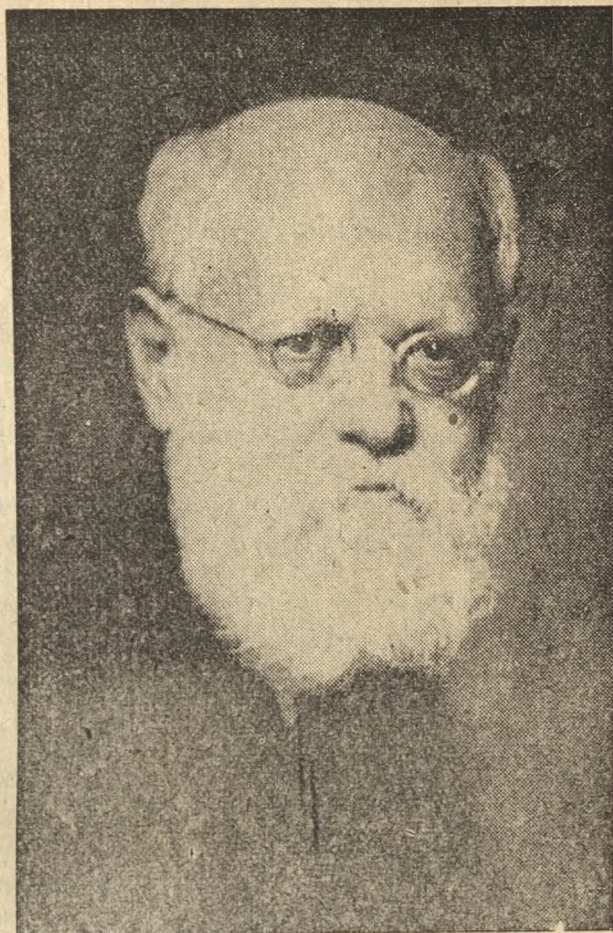
EDITURA PARTIDULUI SOCIAL-DEMOCRAT
STR. SĂRINDAR Nr. 7

~~118/97~~
BIBLIOTECA JUDETEANA

REȘITA

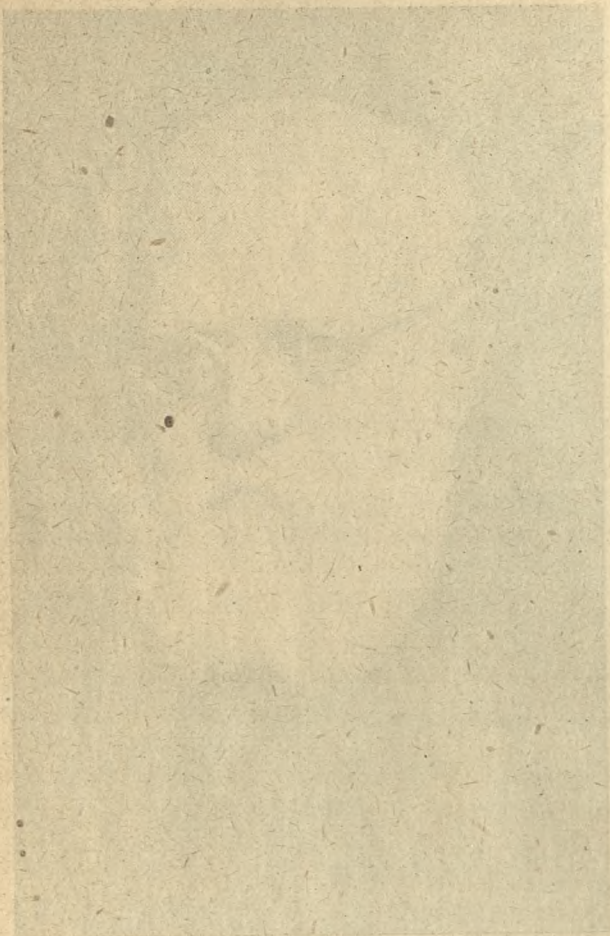
Str. 7 Noiembrie nr. 50

727/90

KARL KAUTSKY

10 Octombrie 1854 — 24 Octombrie 1938

KARL KAUFMANN
9 October 1924 - 24 October 1924

KARL KAUTSKY

La 24 Octombrie 1938 a închis ochii în exilul, pe care și-l alesese în Olanda — după ce urgia fascistă l'a silit să părăsească pe rând Austria și Cehoslovacia — cel mai de seamă discipol al lui Marx și Engels, uriașul teoretician al socialismului științific, Karl Kautsky.

Născut în Praga la 10 Octombrie 1854 dintr'o familie cu compoziție internațională și cu spirit avansat, Kautsky este atras foarte de tânăra de curentele revoluționare atât în domeniul literar și științific, cât și în cel social. În timpul studiilor urmate la Universitatea din Viena, ceea ce-l pasionează cu deosebire sunt științele naturale și cele istorice. Rodul acestor studii este cea dintâi lucrare de seamă a lui „*Influența înmulțirii populației asupra progresului social*”, în care își ține încă cumpăna cele două noi teorii ale vremii, socialismul și darwinismul.

La vârsta de 20 de ani devine membru al mișcării socialdemocrate austriace și colaborează apoi din când în când la publicațiile periodice ale acesteia. Măsurile antisocialiste din țările germane îl determină însă în cele din urmă la o mai vie activitate politică, cu deosebire gazetărească și culturală. Odată cu Eduard Bernstein și alți fruntași socialiști germani se stabilește în orașul elvețian Zürich. Aci, în emigrație, lucrează ca redactor la vestitul ziar „*Sozialdemokrat*”, care, trecând clandestin dar regulat granițele Germaniei, se imprășteie în rândurile muncitorimeii și contribuie la deșteptarea și organizarea ei.

Intre 1880 și 1890 Kautsky pleacă în câteva rânduri la Londra, pentru a face cunoștință de aproape cu cei doi titani întemeietori ai doctrinei socialiste moderne, Marx și Engels. Contactul acesta exercită o hotărâtoare înrăurire asupra lui. După moartea lui Marx ajunge să se înprietenească strâns cu Engels, care era privit atunci drept supremul îndrumător al partidelor muncitorești din toate țările. Corespondența dintre Engels și Kautsky, scoasă de acesta acum 10 ani într'un impozant volum cu extrem de interesante comentarii, intitulat „*Inceputurile marxismului*“, ne arată cât de prețioase au fost învățăturile și sfaturile, pe care le-a căpătat dela marele său prieten și profesor.

De aci înainte, convins adept al socialismului științific, al concepției marx-engelsiste despre lume și societate, Kautsky își închină viața cu desăvârșire operei de lămurire, adâncire și aplicare a principiilor ei.

În 1883 scoate revista „*Die neue Zeit*“, care până în 1917, deci timp de 35 de ani, avea să fie — sub conducerea lui — cea mai de seamă și cea mai citită publicație săptămânală și internațională a marxismului. Ceeace a apărut în această renumită revistă, și cu deosebire extrem de numeroasele și instructivele articole ale conducătorului ei, constituie o adevărată enciclopedie socialistă și muncitorească.

Nu știu dacă vreunul din continuatorii lui Marx și Engels a dovedit în aceeași măsură ca și Kautsky o atât de bogată și multilaterală cultură pe tărâmul cunoștințelor naturale, sociale și spirituale. Sigur totuși este că nimeni nu l-a întrecut în aplicarea principiilor și metodei materialismului dialectic și istoric la gândirea și societatea omenească. Dar el a fost ceva mai mult. A fost un savant de rară originalitate și adâncime de spirit, care, prin desvoltările și adăogirile cuprinzătoare aduse

teoriilor marxiste, s'a ridicat — putem spune aceasta cu deplină certitudine — până la înălțimea geniului celor doi întemeietori ai socialismului științific. Nu numai atât. *Kautsky a jucat un rol unic, a îndeplinit în mare parte el singur o mare misiune istorică*: aceea de a aduce lumină în numeroase probleme, pe cari înaintașii săi n'au avut timpul să le lămurească, de a face marxisti din cei mai mulți conducători ai clasei muncitoare internaționale și de a îndruma teoreticește această clasă, cu deosebire în momente epocale sau turburi, în lupta ei împotriva regimului capitalist.

Scrierile lui Kautsky se ilustrează toate printr'o limpezime de cristal, printr'o argumentație logică, deplin convingătoare. Într'insele sunt întrunite o minunată putere de analiză cu un impunător talent de sinteză. Rar vom găsi în paginile lui o frază de prisos. Toate afirmările sunt sprijinite pe date bogate și serios controlate, pe motive raționale, pe argumente de nezdrunținat. El este un mare idealist, dar niciodată în cercetările și expunerile sale nu se lasă târât de sentimentalism.

Ceeace-l caracterizează cu deosebire pe acest mare luptător teoretic este *obiectivitatea*. Dacă a greșit el, dacă au greșit tovarășii de convingeri, dacă găsește chiar că Marx și Engels, față de care are sentimente de a-dâncă pietate, au greșit în anumite chestiuni sau momente, el înțelege să recunoască greșelile. *Adevărul mai presus de toate*. Convingerea lui este că proletariatul și omenirea nu pot progresa decât ținând seama de adevăr, oricum s'ar prezenta acesta. Chiar acelora, cari îl atacă pentru atitudinea sa în anumite chestiuni, el, când e cazul, le recunoaște categoric meritele, talentul, munca.

Opera lui Kautsky respiră în întregime o fermă dragoste pentru cauza proletară, pentru scopurile socialismului, o *nestrămutată convingere de înfăptuirea a-*

cestuia. Dar, alături de această dragoste și convingere trece prin întreaga lui operă ca un fir roșu cercetarea conștiințioasă, scrupuloasă a fenomenelor și întâmplărilor. În timpul studiului, fie că e vorba de trecut, fie de prezent sau viitor, el își învinge prejudecățile, își înăbușe sentimentele. Kautsky disprețuește popularitatea, în privința aceasta seamănă enorm cu Marx și Engels. E în stare să-și piardă și prietenii, când are de apărut o a-dăncă convingere. El știe, că nu ocolind realitatea, nu menajând susceptibilitățile, nu plecându-se înaintea ideilor greșite, vom putea rezolva conflictele și problemele, pe cari ni le pun societatea și lupta ei.

Unitatea clasei muncitoare îl preocupă întotdeauna. În timpul războiului trecut și după terminarea lui, când muncitorimea este divizată, Kautsky suferă enorm asistând la această dezbinare. Luptă împotriva curentelor extreme din mișcarea socialistă și depune toate eforturile pentru a se păstra linia de mijloc a conștiinței de clasă și a învățăturilor marxiste, este profund deprimat când nu reușește și fericit oricâteori constată că neînțelegerile dintre fracțiuni dispar.

Vestită a rămas lupta pe care a dus-o pe la sfârșitul veacului trecut cu curentul revizionist al lui Bernstein, luptă în care a ieșit pe deplin învingător, apărând cu energie principiile de temelie ale socialismului științific: *concepția materialismului istoric, lupta de clasă pentru cucerirea puterii politice și tendința de concentrare a capitalurilor*.

Karl Kautsky a fost considerat, după Marx și Engels, ca cel mai iscusit învățător, ca cel mai înțelept sfetnic al clasei muncitoare. La dânsul au alergat, lui i s'au adresat teoreticienii și luptătorii de frunte ai muncitorimii organizate de pe întreg globul pământesc, ori câte ori au avut de deslegat chestiuni politice, eco-

nomice, culturale, sociale importante. Și cuvântul lui era întotdeauna ascultat cu multă încredere. Se știa doar, că este cel mai învățat dascăl al clasei proletare, cel mai profund cunoscător al societății omenești, cel mai priceput mânuitor al metodei de cercetare marxistă.

Și într'adevăr, care dintre socialiști a pătruns în general mai adânc decât Kautsky în întreaga complexitate a regimului economic capitalist, cine-i cunoștea mai bine istoria, evoluția, cine i-a cunoscut mai bine legile și perspectivele? Nici unul. *Cunoașterea și pătrunderea economiei, observarea și studiarea ei continuă, iată stânca pe care s'a sprijinit întotdeauna Kautsky în fața valurilor schimbătoare ale oceanului social. În lumina acestor considerațiuni trebuie apreciată una din obicinuitele lui afirmațiuni clasice, cu cari răspundea celor lipsiți de busolă: „Fără de cunoașterea economiei nu ajungem la socialism, ci la sentimentalism“.*

Iată de ce Kautsky avea mai întotdeauna dreptate, și aproape în toate.

Desigur, și el a putut greși uneori în aprecierea situațiilor și a împrejurărilor. Tot așa cum au greșit uneori Marx și Engels, Bebel și Jaurès, Bauer sau Lenin. Dar, ceea ce trebuie reținut, este că în lupta pe care o ducea întotdeauna se legă de ceea ce-i esențial, de stări, de fenomene, de mișcări generale, de clase sociale, se silea să descrieze legile cari le guvernează, să descopere tendințele progresului social și să le apere cu îndârjire pe acestea așa cum îi apăreau. Niciodată nu s'ar fi scoborât la pierderea în amănunte neînsemnate și la atacarea persoanelor, oricât de opus era vederilor pe cari aceștea le reprezentau. Kautsky a greșit de pildă, într'o anumită măsură, în judecarea revoluției bolșevice și a situației din Rusia Sovietică, am putea spune chiar că de multe ori a fost nedrept și exagerat în critica sa, dar

aceasta era întotdeauna inspirată de cele mai curate intenții. Numai așa putem înțelege cum totuși la moartea lui Lenin a trimis imediat ziarului leninist „Pravda“ un articol, publicat de acesta, în care scoate în lumină geniul politic al marelui conducător revoluționar rus.

În perioada maturității sale, Kautsky a locuit, scris și activat în Germania. Spre bătrânețe a trăit în Austria. Dar toată viața sa de teoretician luptător a aparținut de fapt întregii Internaționale, preocupările ei au fost și grijile lui. Nici un congres internațional socialist nu s'a putut lipsi de sfaturile și indicațiile lui. Cele mai multe din rezoluțiile internaționale au fost parte inspirate, parte chiar redactate de către dânsul.

Nu cunosc nici o carte, nici o broșură, nici un articol, nici o prefață, nici un manifest, nici o scrisoare de a lui Kautsky, care să nu cuprindă deobicei ceva nou, o idee mai deosebită, o învățătură prețioasă, o lumină deschizătoare de drum. Și aceasta nu numai pentru muncitori, pentru socialiști. Orice om iubitor de cultură va găsi în paginile scrise de dânsul un belșug de definiții, cugetări, lămuriri și dovezi, cari rămân posterității pentru minunata lor originalitate, claritate și frumusețe.

Este autorul a nenumărate scrieri, voluminoase, mari și mai mici, cu variate și importante subiecte din diverse domenii, dar toate în legătură cu evoluția și lupta omului și a societății.

În filosofie s'a remarcat printr'un splendid studiu asupra „Eticei“ și altul pasionat asupra lui „Schopenhauer“. În istorie cu deosebire s'a arătat maestru, cercetând „Originile creștinismului“, povestind despre „Precursorii socialismului“ și explicând „Conflictetele de clasă în Revoluția Franceză“. În biologie a adus o deosebit de originală contribuție prin luminarea relațiilor dintre

„Natură și societate“ și prin lămurirea problemei rase-
lor în „Rasă și iudaism“.

„Thomas More“, admirabila lui lucrare din tinerețe,
la care ținea atât de mult, biografia lui „Friedrich En-
gels“ și instructiva „Operă istorică a lui Karl Marx“
i-au vădit talentul de biograf și au inaugurat în literatura
marxistă aplicarea materialismului istoric în cercetarea
vieții și operei marilor personalități.

Economiei i-a dăruit, printre altele, un original și
considerabil studiu despre „Problema agrară“, o intere-
santă luminare a raporturilor dintre „Producția aurului
și scumpetea mărfurilor“ și o valoroasă popularizare
după „Doctrina economică a lui Karl Marx“, care a
cunoscut o largă răspândire în întreaga lume.

Pe tărâmul teoriei și practicei socialiste, a politicii
și acțiunii proletare, lucrările lui Kautsky sunt uimitor
de variate. În primul rând „Programul dela Erfurt“,
redactat de el în 1892 pentru partidul social-democrat
german, dar care a slujit ca model tuturor celorlalte
partide socialiste și a fost tradus în o mulțime de limbi;
la noi a apărut sub titlul „Bazele Socialdemocrației“ în
traducerea comună a trei tovarăși, Geller, Călin și Bujor.
Apoi în 1922 noul „Program al revoluției proletare“,
care ține seama de evoluția suferită între timp de capi-
talism și de clasa muncitoare. Într-o interesantă și opti-
mistă broșură au fost pe larg explicate „Reforma și
Revoluția Socială“, însemnătatea și deosebirea dintre
acestea. În „Parlamentarism“ a făcut istoricul, a stabilit
caracteristica și foloasele, a arătat perspectivele acestui
sistem cași a referendumului. O vâlvă mare au trezit, în
timpul ciocnirii ideologice dintre reformiști și intransi-
genți, două viguroase cărți „Drumul spre putere“ și
„Greva politică“.

Problemele coloniale și comerciale, cași viitorul ță-

rilor înapoiate le-a tratat mai amănunțit în „*Politica colonială*“ și în „*Politica comercială*“. Conflictelor, luptelor și tendințelor naționale le-a dat o strălucită dezlegare în savuroasele sale broșuri: „*Patriotism și socialdemocrație*“, „*Naționalitatea și internaționalitatea*“, „*Irlanda*“, „*Serbia și Belgia*“, „*Alsacia-Lorena*“ și „*Georgia*“. Imperialismului i-a luminat toate fețele primejdioase în „*Statul imperialist și statul național*“, „*Eliberarea națiunilor*“ și „*Statele Europei Centrale*“.

Ca polemist, Kautsky este magistral, fulgerător, cu păstrarea totuși a respectului față de adversar. Comparațiile, glumele și ironiile, însoțite de o armată de statistici și dovezi, sclipesc îmbelșugat prin faimoasele sale lucrări de combatere, fie a revizionismului reformist în „*Bernstein și programul socialdemocrat*“, fie a socialismului confuz de război în „*Marxismul războiului*“.

Din punct de vedere istoric pot fi cercetate, — însă cu multe rezerve, — lucrările polemice „*Comunism și terorism*“ și „*Dictatura proletariatului*“.

Tratat în timpul aprigilor discuții cu curente adversare din mișcare, drept „ortodox și sectar“ de către revizionisti, drept „ramolit și naiv“ de către social-patroși și drept „mic-burghez“ de către cei de extremă stângă, Kautsky rămâne mereu pe linia de mijloc a marxismului și a unității muncitorești, care, cu cât vremea trece, se dovedește cea mai corespunzătoare intereselor permanente ale proletariatului.

Deși închinat cu deosebire studiului, teoriei, vieții de bibliotecă luând foarte rar parte la ședințe sau întruniri, la viața largă și publică a socialdemocrației, Kautsky se ilustrează ca om de mare curaj în momente hotărâtoare. În timpul războiului trecut, când furia șovină stăpâna autoritățile și mințile germane și ajunsese chiar să întunece judecata multora dintre socialiști, el lan-

sează din Berlin împreună cu Haase și Bernstein un memorabil manifest pentru o rapidă „pace fără anexiuni și despăgubiri”. În 1934, când dictatura lui Dollfus se instalează în Austria și duce la înăbușirea mișcării socialiste, el refuză sfaturile prietenilor săi de a părăsi Viena și înțelege să rămâie mai departe în mijlocul proletariatului austriac.

Abia în 1938, când Austria este cotropită de hitleriști, Kautsky se decide să se refugieze într'o țară vecină. Avea o groaznică oroare de fasciști, de hitleriști. Li numea „vandali”. Dar fascismul, a cărui venire la putere o prezisese cu mult înaintea altora, împotriva primejdiei căruia în zadar implorase proletariatul să fie solidar și vigilent, pentru al cărui triumf găsisese explicația fundamentală în criza economică, în decăderea miciburghezii, în frica de viitor a marilor capitaliști și în lipsa de unitate conștientă a maseilor muncitoare, — fascismul a fost considerat tot de el ca o mișcare trecătoare, care va face desigur mult rău Europei și omenirii, dar care într'un apropiat viitor se va prăbuși în propriile sale barbarii, înfrânt definitiv de popoarele doritoare de libertate și bună stare. Și așa s'a și întâmplat.

Dar Kautsky n'a fost numai un mare luptător și un mare creator în domeniul scrisului. El s'a arătat și ca un deosebit de atent urmaș al lui Marx față de opera acestuia. Prin îngrijirea și munca lui încordată au putut să apară cele 4 volume postume despre „*Teoriile plusvalorii*” cași ediția populară a primului volum din „*Capitalul*”, precedată de o proprie și interesantă prefață. Cu o exemplară conștiinciozitate a tradus din engleză în germană „*Revoluția și Contrarevoluția*” precum și „*Munca salariată și capital*”, ambele de Marx.

Numeroase cărți și broșuri, ieșite din pana altor tovarăși din diferite țări, s'au îmbogățit cu prețioase prefețe de ale lui Kautsky.

N'a existat aproape nici o publicație periodică sau zilnică importantă a socialismului, la care să nu fi colaborat cu un articol.

După războiul trecut a dat la iveală o foarte mult comentată, dar din nefericire neterminată carte despre „*Democrație și război*”. Problemele puse pe acea vreme mișcării socialiste le luminează în câteva memorabile scrieri: „*Democrația*“, „*Cum a izbucnit războiul*“, „*Gospodăria de tranziție*“, „*Ce este socializarea?*“, „*Vittorul Internaționalei*“.

Dar cea mai însemnată lucrare a lui, am putea spune încoronarea studiilor și creațiilor sale, este monumentală operă despre „*Concepția materialistă a istoriei*“, care-l arată ca un uriaș al gândirii socialiste pe toate tărâmurile, și care singură este suficientă să-l facă nemuritor.

N'am pomenit toate scrierile lui Kautsky. Mai sunt multe, altele. Nu mai vorbesc de nenumăratele sale articole din revistele „*Neue Zeit*“ și „*Gleichheit*“. Un lucru este cert, că tot ceea ce a scris dânsul, poate umple o bibliotecă. Și tot așa de cert este, că cine ajunge să citească și să adâncească cea mai însemnată parte din opera acestui mare îndrumător, se poate considera un socialist în adevăratul înțeles al cuvântului. Căci Kautsky intrupează ca nimeni altul *totalitatea științei socialiste* și în aceeași timp universalitatea cunoștințelor umane.

Timp de 60 de ani acest mare și venerat dascăl a luptat cu condeii în rândurile clasei muncitoare, luminându-i mintea și indicându-i drumul spre desrobire, spre un nou regim social al libertății și păcii, al bunei stări generale, al culturai și dreptății pentru toți oamenii. Dacă el n'ar fi fost în tabăra socialismului, se poate spune, fără teamă de exagerare, nu numai că literatura marxistă ar fi fost mai săracă, că teoria și acțiunea so-

cialistă ar fi avut multe lacune, dar chiar situația mișcării ar fi fost poate azi mai puțin înaintată.

Personalitățile nu pot schimba direcția evoluției sociale, dar o pot ușura și grăbi. Prin arsenalul de arme științifice, pe cari le-a pus la îndemâna proletariatului, prin sfaturile cu cari a contribuit la pregătirea multor progrese și izbânzi și la evitarea de regrese și înfrângeri, Kautsky a fost de un nemăsurabil folos, a fost una din *forțele gânditoare cele mai revoluționare* ale claselor apăsate, ale mișcării socialiste din toate țările.

O comoară de neprețuit a lăsat Karl Kautsky tuturor celor împilați și nedreptățiți, dar și întregii omeniri. Deschiderea acestei comori de învățături și punerea ei în valoare deschide drumul spre luminoasa așezare socială a viitorului.

S. EMIL

cialitate si in viziunile noastre, dar chiar aceasta nu
 este si in tot poate avea mai putin interes.
 Personalitate au pot schimba directia evolutiei so-
 ciale, dar o pot numai sa ghideze. Fara acestia de aima
 stiintifice, pe care le-a pus la indemana proletariatul
 prin situarea sa ca un contract in progresul uman
 progres si tehnica si la evitarea de regres si infirmitate.
 Partea Kantak este tot de un demersabil, de a forma
 din toate gandurile sale mai revolutionare ale clasei
 lor opozite, a miscarii socialiste din toate tarile.
 O comuna de nepreput a lasat Kantak tot
 tot celor mai mari si neapreciate dar si inegal omului.
 Descoperirea acestei comuni de invatatura si puterea ei
 in valoare tehnice dintr-un spere luminoasa este so-
 ciala a viitorului.

8/EMII

CUVÂNT INTRODUCŢIV

Regimul economic capitalist, care s'a dovedit neputincios a înlătura suferinţele şi a dezlega problemele ivite în perioada crizelor de supra-producţie premergătoare războiului, şi care tocmai din această cauză a trebuit să ducă la deslănţuirea lui, este astăzi adânc zdruncinat.

Dar zdruncinul economic a adus şi sdruncinul politic. Clasa capitalistă nu mai poate stăpâni statul. O nouă clasă socială preia conducerea treburilor publice: clasa muncitoare. Fenomenul acesta îşi face din ce în ce mai mult drum, cu puterea unei forţe naturale.

În Anglia, Franţa, Suedia, Norvegia partidele muncitorimii, cu sprijinul micii burghezii sărăcite, au astăzi în mână frânele guvernării. În Danemarca, Austria, Cehoslovacia, Polonia şi ţările balcanice ele au cuvântul hotărâtor în guvern. S'a produs deci o profundă schimbare politică.

Ce este de mirare deci, că în cele mai multe ţări, şi cu deosebire acolo unde capitalismul şi proletariatul au atins cel mai înaintat stadiu, se pune astăzi din ce în ce mai poruncitor problema etatizării şi socializării marilor întreprinderi din ramurile economice de importanţă naţională? Curentul acesta de expropriere pe scară mare a băncilor, minelor şi transporturilor, a uzinelor metalurgice şi electrice, a morilor şi societăţilor de asigurare se întinde cu o putere irezistibilă. Se fac studii, se adună statistici, se aleg comisiuni, se făurESC planuri şi se pregătesc legi, cari să ducă la prefacerile cerute de acest curent.

Deocamdată este vorba numai de o deplasare a puterii economice din mâna potentanţilor capitalişti în aceea a statului. Dar lucrurile nu se vor putea opri aci. Etatizarea, naţionalizarea nu este decât o necesară fază de trecere dela economia capitalistă la cea socia-

listă. Trebuie să urmeze apoi în chip neînălăturabil organizarea pe temelii și cu metode socialiste a întreprinderilor trecute în stăpânirea colectivității, trebuie să se pornească la socializare. Numai în felul acesta poate fi ridicată starea materială a muncitorimei, poate fi ridicat progresiv nivelul de trai al tuturor producătorilor, dar și al tuturor consumatorilor.

Problema socializării nu este însă o problemă așa de simplă. Înfăptuirea ei cere entuziasm și curaj dar în același timp cunoștinți și pregătiri serioase. Ideea socializării și cu deosebire condițiile, posibilitățile, împrejurările, mijloacele, formele de înfăptuire a ei, în sfârșit tot ceea ce este în legătură cu această uriașă transformare economică trebuie cât mai bine să fie cunoscute de cei ce sunt istoricește menși s'o aducă la îndeplinire: de muncitorii manuali și intelectuali și cu deosebire de reprezentanții, de conducătorii lor.

Această datorie de luminare și pregătire în vederea socializării nu se impune însă numai în țările, unde ea este din ce în ce mai mult la ordinea zilei. Ci și în țările mai înapoiate. Căci, prin însăși faptul că se îndărte în orbita celor înaintate, aceste țări vor fi silit, cu vremea, să treacă și ele la măsuri de naționalizare și apoi la socializare. Desigur că România nu va putea face o excepție în această privință.

De aceea am găsit că este bine, că este necesar ca din timp să pătrundă și la noi cât mai multe cunoștinți despre socializare, încă înainte de a trage în pătaminte din experiența care se va face în alte state.

Astfel am ajuns la hotărîrea de a traduce o broșură despre socializare.

Pe tărâmul acesta au apărut numeroase expuneri, lucrări și studii, cu deosebire în Rusia, Germania, Austria și Anglia. Aproape fiecare din ele tratează alte fețe ale problemei, aduce prețioase contribuții pentru lămurirea ei.

M'am oprit însă, dintre toate, asupra celeia ieșite din pana marelui îndrumător al proletariatului și socialismului internațional, Karl Kautsky. Aceasta pentru două motive. Întâi întâmplarea, care face ca tocmai astăzi să se împlănească 7 ani dela moartea ilustrului

teoretician. Dar numai aceasta n'ar fi fost de ajuns. Căci în ultimul timp au mai apărut în editura noastră trei traduceri din opera lui Kautsky, și încă dintre cele mai valoroase: „Originile creștinismului”, „Utopia lui Thomas Morus” precum și „Doctrina economică a lui Karl Marx”. Ceeace m'a determinat ca să mă opresc tocmai asupra broșurei „Ce este socializarea?” a fost convingerea pe care mi-am format-o, că este cea mai limpede, cea mai lămuritoare dintre toate câte se ocupă de această chestiune, și în acelaș timp deajuns de redusă ca cuprins, ca să poată fi citită cu ușurință chiar de cei cari n'au mult timp la îndemână.”)

Oricine însă urmărește broșura, nu trebuie să uite două lucruri. Spre deosebire de premurile de după războiul trecut, astăzi, clasa muncitoare nu mai e dezbinată, ci dimpotrivă este din ce în ce mai unită, mai solidară în fața reacțiunii burgheze. Și în acelaș timp a pătruns în conștiința muncitorilor mai adânc spiritul de prefacere socială. Dar și regimul economic capitalist este astăzi mult mai avansat decât atunci, concentrarea capitalurilor a atins un grad mult mai ridicat decât în urmă cu un sfert de veac. Ca o consecință a acestor două extrem de însemnate schimbări în viața internațională, înlocuirea absurdei așezări economice prezente se impune cu o putere porunci-toare. La aceasta mai contribuie și hotărîrea masselor muncitoare de a nu mai îngădui rămânerea la un regim, care, prin anarhia producției și distribuției caracteristică lui, trebuie să ducă, în mod inevitabil la noi crize și noi războaie. În afară de acest considerent, aparatul de producție și de transport trebuie refăcut, trebuie depuse mari eforturi pentru revenirea la nivelul normal. Muncitorimea însă, cu drept cuvânt, nu înțelege să îndeplinească și să ducă la capăt această muncă încordată, decât dacă este sigură că rezultatul ei va duce de aștădată la ridicarea reală a traiului masselor

*) Cine dorește să cunoască mai pe larg chestiunea socializării ar trebui să citească, între altele, interesanta carte a aceluiaș autor „Programul revoluției proletare” apărută în 1925 atât în limba germană cât și în cea franceză.

largi, iar nu la mărirea profitului capitalist. Imprejurările sunt deci acum mai prielnice socializării.

Numai că spre deosebire de anul 1919, socializarea nu mai e astăzi la ordinea zilei în țările învinse. Germania e dezorganizată politic, este ruınată economic și ocupată de armatele învingătoare. Mai are un lung drum, până se va reface și va reveni în circuitul economiei internaționale. Astăzi dimpotrivă socializarea se pune în țările învingătoare. În Rusia se lucrează, în spiritul ei de 25 de ani. Acuma vine rândul Angliei, Franței și celorlalte țări apusene, cari, ținând seama de stadiul lor economic avansat, vor putea mai ușor ajunge la rezultatele dorite decât a fost cazul în marele imperiu din răsăritul Europei.

Desigur, greutățile lăsate de război sunt mari de tot, înlăturarea lor se află pe primul plan. Dar odată învinse, nu mai poate fi vorba de o adevărată propășire economică în viitor fără de participarea crescândă și democratică a întregii colectivități la organizarea producției. Ceeace a afirmat Kautsky în urmă cu un sfert de veac, dacă n'a putut fi atunci confirmat prin realizări practice din pricină că proletariatul nu era îndeajuns de matur, este astăzi pe deplin adevărat, dacă privim chestiunea din punctul de vedere al tendințelor internaționale, și cu deosebire europene:

„Trăim în era socializării. Până acum fiecare progres economic era un progres al capitalismului, de aci înainte el va fi un progres al socialismului“.

Aceasta este valabil în primul rând pentru statele capitaliste aflate pe o treaptă înaintată, este valabil fără îndoială de mult și pentru statul sovietic. Dar prefacerile economice adânci nu se vor opri la granițele noastre.

În vederea lor să ne pregătim spiritele, să adunăm cât mai bogate cunoștinți, să ne pătrundem de cât mai multe învățături în acest scop. Sper că va fi de un însemnat folos minunata broșură a lui Kautsky.⁹⁾

24 Octombrie 1945

TRADUCĂTORUL

⁹⁾ Tot în chestiunea socializării merită să fie citită și „Calea spre socialism“ de Otto Bauer, apărută în aceeași editură.

CE ESTE SOCIALIZAREA ?

PREFAȚĂ LA EDIȚIA II-a

Lucrarea de față este redarea unui referat asupra socializării, pe care trebuia să-l țin la 14 Aprilie 1919 în fața celui de al doilea congres al sfaturilor muncitorești din Germania. Din cauză de boală fiind împiedicat să apar la congres, raportul fu citit de soția mea. Lipsa raportorului avu din păcate urmarea, că în jurul raportului nu se desfășură o discuție mai largă, din care s'ar fi putut desprinde în ce măsură diferitele curente din sânul social-democrației germane erau sau nu de acord cu expunerile mele.

În raport nu atinsesem o problemă însemnată, aceea dacă proprietatea capitalistă destinată socializării urmează a fi pur și simplu confiscată sau despăgubită.

Lăsasem la o parte această problemă nu fiindcă o consideram fără însemnătate, ci pentru motivul că n'avea ce căuta în referatul meu. Cât de însemnată era pentru mine, dovedește faptul că încă în Noembrie 1918, deci imediat după izbucnirea revoluției, publicasem asupra ei un articol în revista „Socialist” din 22 Noembrie. Îi adaug ca anexă la această a doua ediție a scrierii mele.

Oricât de scurt ar fi răstimpul dintre apariția primei și celei de a doua ediții, ultima găsește cu totul altă situație decât cea dintâi sau decât articolul meu din anul 1918.

Optimismul de atunci a încetat, revoluția este aruncată în defensivă și forțele contra-revoluției ridică tot mai semeț capul.

Cu toate acestea n'am avut nimic de schimbat în expunerile mele. Numai că unele le-aș sublinia mai tare decât atunci, dacă aș trebui astăzi să-mi țin referatul.

Ce-i drept, perspectivele actuale ale unei socializări rezezi și cuprinzătoare s'au înrăutățit foarte mult, totuși repet și astăzi fraza :

„Trăim în era socializării. Până acum fiecare progres economic era un progres al capitalismului, de aci înainte el va fi un progres al socialismului“.

Această afirmație rămâne în picioare, cu deosebire dacă tratăm problema din punct de vedere internațional și luăm în considerare și Anglia. Fraza de mai sus se potrivește însă și Germaniei. Nici la noi nu mai e cu puțință nici un progres economic fără de o crescândă participare a muncitorilor și a colectivității la făurirea producției. Numai că la noi trebuie să contăm și cu regrese. Și puținul progres, care poate fi atins în viitorul apropiat, are să fie foarte moderat.

Cum e cu puțință aceasta? Cum se face că proletariatul german, care în Noembrie 1918 stăpânea întreaga putere politică și care constituie majoritatea populației, a înfăptuit până acum atât de puțin din revendicările sale economice?

Mulți aruncă vina asupra socialiștilor din guvern, cari nu și-ar fi făcut datoria. Mai mult decât în Aprilie 1919 se potrivește astăzi, ceea ce spuneam atunci :

„Guvernul actual nu se bucură de încrederea,că este hotărît și în stare să învingă interesele capitaliste, cari se împotrivesc socializării, și să întrebuițeze toată energia în înlăturarea greutăților practice, cari stau în calea ei“.

Oricât de adevărat ar fi acest lucru, nu spune încă totul. Căci se ivește întrebarea firească, cum a fost cu puțință o asemenea guvernare după ce proletariatul german a cucerit uriașe poziții în Noembrie 1918? Și cum s'a ajuns la situația, că o schimbare a acestei guvernări acum nu se poate aduce nici o îndreptare, ci numai o înrăutățire, că în creștere se află contrarevoluția și în scădere elanul revoluționar?

Astfel de fenomene sociale adânci nu trebuie raportate la câteva personalități, ele își găsesc explicația în starea masselor.

Cauza de seamă pentru care revoluția a dat înapoi trebuie căutată în groaznicele devastări economice, intelectuale, morale, pricinuite de război, cari abia acum ies la lumina zilei în toate putera lor și tocmai de aceea sunt greșit privite ca urmări ale revoluției, sunt întâmpinate cu dușmănie împotriva acesteia nu numai de profitorii trecutului, ci și de mari părți ale masselor flămânde, în măsura în care acestea sunt ignorante și lipsite de spiritul critic.

Pustiirile acestea lovesc mai tare în proletariat decât în clasele avute, nu numai fiindcă este mai sărac, dar și fiindcă din această pricină este foarte mult îngreuiată sarcina sa istorică de a desvolta o nouă și superioară ordine socială. În viața economică nu răsare așa de ușor, ca în poezie, viața nouă din ruine.

Cel mai cumplit au lovit puterile războiului în forța politică și economică a proletariatului prin faptul, că l'au dezbinat și l'au făcut în acelaș timp neîncrezător față de ideile moștenite, chiar față de principiile sociale și teoriile economice socialiste, fără ca masele să fi câștigat un nou și sigur teren de cunoaștere, din care cauză oscilează mereu lipsite de orice reazăm.

Astfel le fu peste putință să stăpânească situația, în orice caz destul de grea, și să se menție la putere.

Și astăzi pot repeta ceea ce am afirmat, în Aprilie trecut, la sfârșitul referatului meu.

„Unirea proletariatului este lucrul principal”.

Speram că va fi atinsă prin unirea tuturor grupărilor socialiste în lupta comună pentru socializare. Dar încă pe atunci speranța mea nu era prea puternică:

„Dacă nici lupta pentru socializare nu reușește să aducă unirea, viitorul nostru se arată întunecat”.

Astăzi din păcate putem spune că prezentul apare întunecat, iar viitorul desigur și mai întunecat.

Vina n'o poartă numai dezbinarea proletariatului. Nu mai puțin dăunător este faptul, că păături largi din muncitorime s'au pus în conflict cu *interesul consumatorilor*. Asupra acestui factor deasemenea am atras atenția încă în Aprilie trecut. Il subliniez aci din nou.

În referatul ținut în fața congresului sfaturilor spuneam:

„O clasă revoluționară, care vrea să triumfe și să creeze ceva durabil, trebuie să reprezinte nu numai propriul ei interes de clasă, ci și interesul general al societății, interesul consumatorilor”.

Forța desfășurată până acum de ideea socialistă a constat în faptul, că interesul consumatorilor îl împletea cu acel al muncitorilor salariați. Această forță victorioasă se pierde, de îndată ce ideea pierde din vedere primul interes. Mai mare rău însă se pricinuește cauzei socialiste acolo, unde socialiștii prin agitația lor duc la împărțirea muncitorimii nu numai în mai multe secte, dar și în mai multe păături cu diferite puteri de luptă și împing pe cele mai puternice la deslănțuirea a noi lupte pentru interesele lor, cari sunt în contradicere nu numai cu interesele consumatorilor, ci și cu acelea ale munci-

torilor mai slabi. În scrierea de față previn pe muncitorii indispensabili să nu-și sporească salariile și să nu-și reducă durata muncii, fără de a ține seamă de colectivitate și de muncitorii mai puțin capabili de luptă, de cari producția se poate lipsi. Spun aici :

„Intregul proces ar degenera într'o *dictatură* a muncitorilor absolut necesari asupra acelor ce deocamdată n'ar fi de trebuință, spre pildă a minerilor asupra țesătorilor, croitorilor, cizmarilor, tâmplarilor. *O asemenea situație ar fi tot așa de greu de îndurat cași exploatarea capitalistă*”.

Nu se poate tăgădui că s'au ivit într'adevăr agitații socialiste cari au aprobat, ba chiar au cerut asemenea mișcări. Dar chiar numai simpla *arătare* a acestei agitații dăunează propagandei socialiste în masele populare, în actualele condiții de sub-producție.

Mizeria scumpetei își are rădăcinile în *lipsa de produse, în paralizarea producției*. Și scăderea monedei are aceeași cauză adâncă. Sporirea salariilor este un șurub fără de sfârșit, ajută numai unora din păturile muncitorești și chiar acestora doar în chip trecător; ea strică adesea acelor muncitori, cari sunt consumatorii produselor rezultate din salarii sporite.

Totalității muncitorilor îi poate ajuta numai o *scădere* a prețurilor. Singură aceasta constituie astăzi o rațională *urcare a salariului real*. Și acesta contează, nu salariul bănesc. Adevăratele interese ale întregii muncitorimi sunt și în această privință identice cu interesele consumatorilor.

Prețurile însă pot fi în general și durabil scoborate numai prin ridicarea producției, prin înmulțirea produselor.

Orice stânjenire a producției înseamnă astăzi o *mărire a mizeriei proletare, și dacă este pricinuită de so-*

cialiști, o înmulțire a prejudecăților anti-socialiste chiar în rândurile proletariatului.

Pot crede unii, că grevele dovedesc numai defectuzitatea capitalismului și că acestea împing la înlăturarea lui cu atât mai mult cu cât mai mari sunt pagubele pe cari le pricinuesc. Massa oamenilor însă nu judecă prin abstracții teoretice, ci după fapte concrete. Noțiunea capitalismului este pentru dânsii pură teorie. În realitatea de toate zilele ei văd numai capitaliști și muncitori, de aceea nu caută *sistemul*, ci *persoanele* cari poartă vina mizeriei.

Se spune că sunt capitaliști, cari sabotează producția și transportul a importante mijloace de producție și de consum. Afirmația aceasta vine dintr'o sursă demnă de încredere. Sabotajul are de scop întărirea contrarevoluției. Admit că acest lucru se întâmplă în realitate. Dar capitaliștii, cari procedează așa, sunt deajuns de deștepți ca să nu facă zgomot în jurul acestei atitudini. Căci de îndată ce s'ar constata că ei stânenesc intenționat producția, ar avea de suferit. Marea masă a populației s'ar ridica împotriva capitaliștilor vinovați, și chiar împotriva întregului capitalism, dacă majoritatea capitaliștilor s'ar găsi în spatele sabotajului. Asta ar duce la o înlesnire a revoluției.

Inlesnirea contrarevoluției de către capitaliștii sabotatori este dimpotrivă ușurată prin faptul că și anumite elemente revoluționare împiedică serios producția, și aceasta nu pe ascuns, ci pe față, cu mare zarvă. Rezultatul este că fiecare sabotare a producției, din orice parte ar porni, este aruncată în spinarea revoluționarilor și înmulțește marele număr al aceloră, cari se arată dușmani ai revoluției sociale.

Cel mai rău lucru însă, care i se poate întâmpla socialismului, este slăbirea temporară a puterii de atrac-

ție a ideilor sale. Dacă forța contrarevoluției s'ar sprijini numai pe sabie și mitralieră, atacurile ei ne-ar putea cere desigur mari jertfe personale, totuși în același timp ar mări considerabil masa celor ce aderă la socialism.

Izbânda contrarevoluției ar însemna dimpotrivă o adevărată înfrângere a socialdemocrației, dacă contrarevoluția ar fi salutată cu mulțumire de însăși masele cele mari ale populației muncitoare.

Trebue să ocolim cu orice chip o asemenea primejdie. În acest scop, e necesar să aranșăm în așa fel politica noastră, ca să nu avantajeze nici o pătură muncitorească în dauna celorlalte și să ție seamă de interesele consumatorilor tot atât de mult cât de acelea ale muncitorilor.

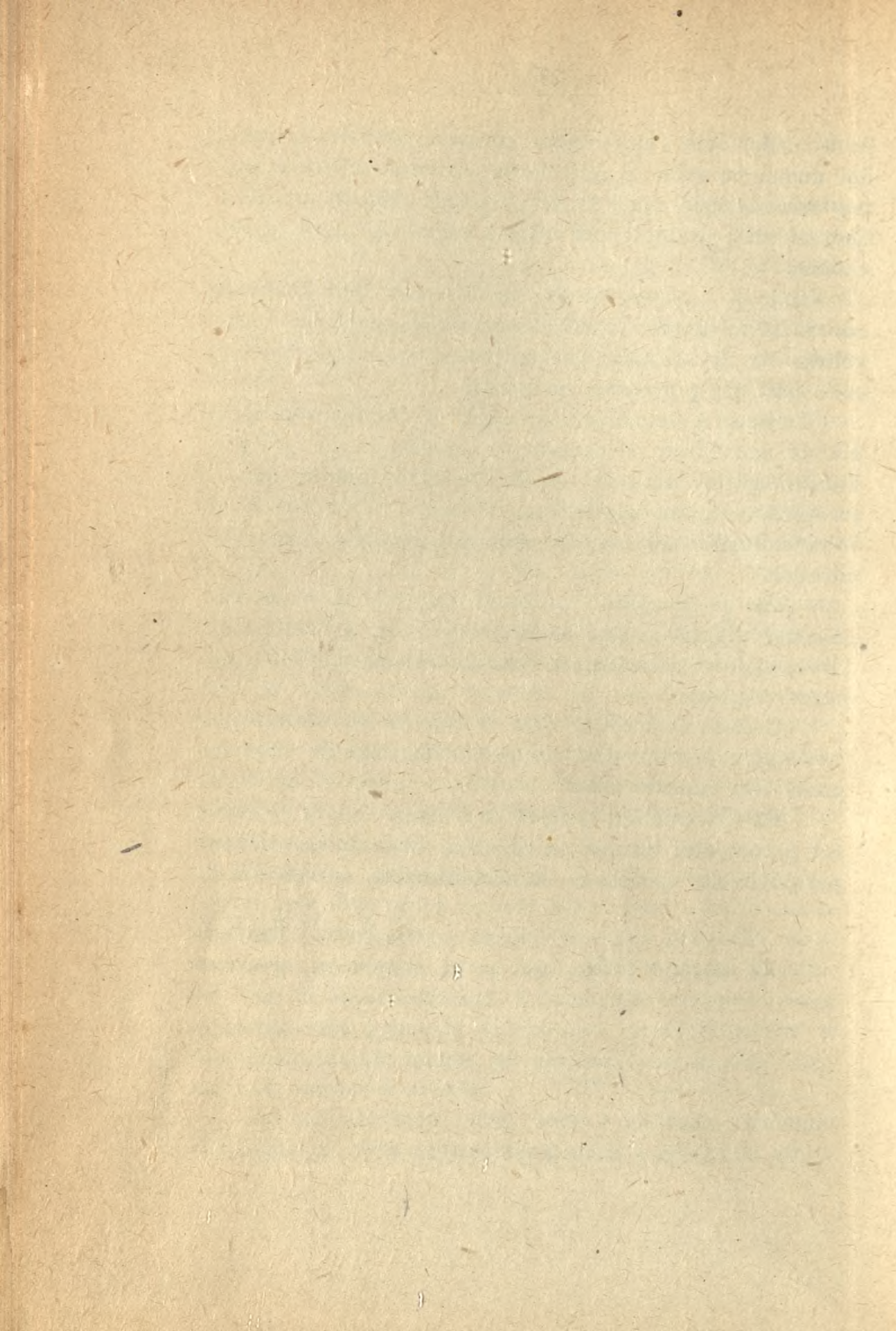
Chiar la începutul revoluției am găsit că e necesar să atrag atenția asupra acestui lucru. În articolul meu „Despăgubire și confiscare” din 22 Noembrie 1918 spuneam răspicat:

„Ceeace ne trebue, este o liniștită și neîntreruptă continuare a procesului de producție, fără de care nu poate trăi muncitorimea”.

Atâta vreme cât această convingere nu va fi devenit patrimoniul tuturor socialiștilor, vor rămâne turburi perspectivele apropiate ale socialismului și socializării.

K. KAUTSKY

25 Ianuarie 1920.

CE INSEAMNĂ SOCIALIZAREA ?

Revoluția germană are două sarcini. Întâi îndeplinirea a ceea ce au lăsat nerealizat *revoluția burgheză* din 1848 și urmașii ei : măturarea rămășițelor feudalismului, absolutismului și militarismului. Al doilea introducerea *socialismului*.

Întâia sarcină o are în comun cu Europa de răsărit a doua cu întreaga lume capitalistă. Trăim în era socializării. Până acum fiecare progres economic era un progres al capitalismului. De aci înainte el este un progres al socialismului.

Toată lumea vorbește astăzi de socializare. E greu a spune încă ceva nou despre dânsa. De obicei este tratată ca o problemă de forță sau de organizare. Vreau să arăt, cum dânsa izvorăște cu necesitate din evoluția economică, cari sunt deci condițiile ei neapărate. Aceasta va părea poate prea academic unora din cei de față, dar nu cred că e o nenorocire, dacă în încăerarea patimelor ajung la cuvânt și considerațiunile realiste.

Nu poate fi pricepută socializarea, dacă n'a fost înțeles nai întâi capitalismul. Socializarea înseamnă înlăturarea capitalismului, dar înseamnă și continuarea producției pe temelia făurită de capitalism. Această temelie proletariatul nu trebuie s'o sfărâme, ci s'o folosească.

ESENȚA CAPITALISMULUI

Capitalismul este desigur cunoscut celor de față, Ajunge să-i indicăm aici pe scurt trăsăturile.

Esența capitalismului constă în despărțirea muncitorului de mijloacele sale de producere, cari se află în proprietatea privată a altor oameni. Pe de o parte găsim numeroși muncitori lipsiți de proprietate, cari posedă numai puterea lor de muncă, pe de altă parte un mic număr de capitaliști, cărora le aparțin mijloacele de producere. Aceștia angajează pe muncitori cu un anumit salariu și îi pune să lucreze atâta timp, încât să producă nu numai valoarea salariului, ci și o plus-valoare, *profitul*, pe care și-l însușesc capitaliștii.

Pentru profit lasă aceștia să se producă, profitul este motorul producției capitaliste.

Profitul capitalistului este cu atât mai mare, cu cât mai mulți muncitori lucrează pentru el. Aceasta este una din cele mai însemnate impulsuri ale mării întreprinderi. Profitul capitalistului este însă totodată cu atât mai mare, cu cât mai mic e salariul și mai lungă durata de muncă a muncitorilor. Însfârșit, profitul unui capitalist este cu atât mai mare, cu cât mai superioară este întreprinderea sa din punct de vedere tehnic sau comercial, cu cât mai mult întrece celelalte întreprinderi. De aci tendința către progresul tehnic permanent în modul de producere capitalist. Aceasta e una din caracteristicile lui cele mai de seamă. Tendința în sine ar fi aducătoare de foarte multe roade, deoarece sporește vizibil productivitatea muncii, dar sub capitalism îmbracă forma unei lupte a mașinei împotriva muncitorului.

Astfel pas cu pas se dezvoltă dușmănia dintre capitalist și muncitor, dușmănie care se înăsprește prin *atârnarea* acestuia de toate toanele capitalistului și prin

nesiguranța stării sale. Capitalistul poate, oricând are poftă, să concedieze pe muncitor.

Dar producția capitalistă însăși este o producție lipsită de plan și numai pentru piață, care nici când nu poate fi ținută sub strânsă observație. Cine apreciază și speculează greșit situația pieței, se ruinează. Și asemenea crize ale unora dintre întreprinderi sunt întovărășite uneori de crize generale. Ele aduc muncitorilor cea mai teribilă plagă: *lipsa de lucru* ca fenomen de masă.

NEVOIA DE SOCIALISM

Împotriva tuturor acestor rele se revoltă proletariatul. La început acesta se ridică numai împotriva simptomelor aparente și deosebit de chinuitoare, împotriva anumitor întreprinzători lipsiți de suflet sau anumitor înouri tehnice foarte dureroase, cu deosebire a mașinelor. În cele din urmă, printr'o privire mai adâncă, oamenii începură să-și dea seama că leacul nu este reîntorcerea la situația premergătoare capitalismului, ci mergerea mai departe prin întrebuițarea marilor întreprinderi cu mașini, create tocmai de acest mod de producție. Astfel isvori nevoia de socialism.

Capitalismul însă dă naștere nu numai *nevoii* socialismului, ci și *purtătorilor* lui, proletarii, precum și *putinței* de a fi înălțat datorită ridicării productivității muncii. Numai aceasta îngăduie nivelarea progresivă a veniturilor și înlăturarea exploatării fără de nici un regres cultural. Fără de înalta dezvoltare a tehnicei ca rezultat al capitalismului, socialismul n'ar fi egalitatea *bunei stări* generale, ci numai a *mizeriei* generale. El ar fi egalitatea *ignoranței*, iar nu a *culturei* generale.

Socialismul așa dar nu este cu puțință pretutindeni și în toate împrejurările. Pentru toți marxistii aceasta ar

trebui să fie un adevăr elementar și cu toate acestea mulți dintre ei îl trec astăzi cu vederea.

COOPERATIVA DE PRODUCȚIE

Socialismul însuși îmbracă diferite forme odată cu propășirea capitalismului. Cea dintâi idee a muncitorilor exploatați de către capitaliști este aceea ca mijloacele de producere să revie acelor muncitori, cari se folosesc de dânsese. Atelierul sau fabrica să aparție muncitorilor cari lucrează într'însa, să fie administrată de ei *în cooperatie*.

Pe la jumătatea veacului trecut era foarte populară ideea cooperativei de producție ca mijloc de dezrobire a muncitorilor. Republica franceză din 1848 înscrise chiar în constituția ei principiul, că statul este dator să sprijine cooperativele muncitorești. Asemenea sprijin fu chiar acordat, ce-i drept cu zgârcenie, de către stat și orașul Paris.

Pela 1860 Lassalle propaga încă aceeași reformă. Anarhiștii și sindicaliștii mai țin și astăzi la ideea, că muncitorii trebuie să pue stăpânire pe întreprinderi și să și le însușească. Asemenea lucru s'a întâmplat pe alocuri și în cursul revoluției noastre.

În anumite împrejurări organizarea cooperativei de producție poate fi desigur de folos pentru muncitori.

În deobște însă, ca mijloc de înlăturare a capitalismului, nu reușește. Dintre numeroasele cooperative de producție, cari fuseseră întemeiate în veacul trecut, unele s'au ruinat și prin aceasta au arătat că ele nu sunt mijlocul prin care muncitorii pot fi apărați împotriva nesiguranței existenței. Altele au propășit; o întreprindere nu poate însă astăzi propăși, fără de a fi crescut și de a fi angajat noii muncitori. Cooperativele de

producție, cari reușiseră, ajungeau în aceeași situație. Ele angajau pe noii muncitori nu ca tovarăși, ci ca salariați. Asemenea cooperative ajunseră astfel întreprinderi capitaliste. Ele nu erau un mijloc de înlăturare a exploatării capitaliste, ci de prefacere a proletarilor exploatați în capitaliști exploataitori.

Ideea cooperativei de producție are însă totodată drept țintă, ca muncitorii să aleagă din sânul lor sau după judecata lor pe acei cari s'o conducă. Ea nu are de loc în vedere o *conducere științific educată*.

De o asemenea conducere nici nu se simțea nevoie, atâta timp cât industria capitalistă era asemănătoare a celeia a meseriașilor. Atunci, pentru a conduce o întreprindere erau îndestulătoare o pricepere sănătoasă și experiența practică. Acestui stadiu corespunde credința că fiecare poate orice. Ideea cooperativei de producție își trăgea de altfel obârșia din Paris, care chiar pe vremea Comunei din 1871 încă nu prea avea industrie cu mașini.

ETATIZAREA

Industria ajunsă la o înaltă dezvoltare nu poate totuși da rezultate fără de ajutorul științei. Setea de profit a capitalului și-a însușit nu numai munca salariată ci și știința. În acest proces știința fu dese ori înjosită, dar industria întotdeauna ridicată. Industria modernă nu este cu puțință fără de știință, fără de un mare număr de intelectuali cu educație superioară,

Cu cât s'a dezvoltat mai mult industria și aplicarea științei la ea, cu atât mai mult luă ființă o nouă formă a capitalului industrial: *societatea pe acțiuni*.

Întreprinzătorul individual este din ce în ce mai puțin în stare să conducă întreaga întreprindere. El are nevoie de un corp crescând de funcționari. Și la orga-

nizarea și conducerea unei întreprinderi uriașe cu numeroasele și ramificatele sale secțiuni comerciale se pricepe numai puțini indivizi, înzestrați cu spiritul de organizare și cu o pregătire temeinică. Pentru acest scop capitalistul obișnuit poate tot atât de puțin sluji ca și muncitorul obișnuit.

În acelaș timp averea capitalistului obișnuit este prea mică pentru întreprinderea uriașe modernă.

Toți acești factori duc la ivirea societății pe acțiuni. Capitalistul, acționarul, proprietarul mijloacelor de producere părăsește cu chipul acesta conducerea producției, care de aci înainte trece în mâna funcționarilor.

Ca și în comună și stat, ia naștere și în întreprinderea capitalistă o birocrație care o conduce. De aici vine gândul de a face o birocrație de stat din cea industrială, de a *etatiza* marile întreprinderi. Operația aceasta apare firește foarte simplă. În locul acțiunilor se emit titluri de stat. Conducătorul întreprinderii nu mai atârnă de adunarea generală a acționarilor, ci de minister.

Sunt într'adevăr tărâmurile economice, cari de timpuriu, de multeori chiar de la început, au luat dezvoltare sub forma societăților pe acțiuni, din pricina specialității sau întinderii lor, astfel minele și căile ferate. Și pe amândouă tărâmurile se alcătuiră de timpuriu întreprinderile publice.

Nimic mai firesc de aceea nu era decât a vedea în etatizarea marelui industrii drumul spre înlăturarea capitalismului, drumul spre socialism. Dacă ideea cooperativei de producție corespunse acelei stări a capitalismului, în care acesta încă nu se depărtase de meserii, ideea etatizării apăru cu atât mai rațională, cu cât se desvolta mai mult întreprinderea uriașe modernă.

Dintra început socialiștii cu vederi politice văzură în puterea statului singura forță, care întrece puterea

capitalului. Nu dela bunăvoința burghejilor umanitari, precum utopiștii, și nici dela mijloacele bănești ale proletariatului așteptară dânsii înăturarea capitalismului, ci dela înrăurirea proletară asupra statului.

Etatizarea, trecerea industriilor capitaliste în stăpânirea statului, îngăduie ca întregi ramuri industriale, foarte avansate din punct de vedere capitalist, să fie puse în strânsă legătură reciprocă, și în felul acesta să elimine concurența dintre întreprinderi, să planifice producția și să înlătore crizele și lipsa de lucru.

În sfârșit, etatizarea mai îngăduie valorificarea înrăuririi exercitate de știință și de conducătorii cu educație științifică asupra producției, dar cu totul altfel decât ar fi în stare s'o facă cooperativa de producție condusă numai de muncitori.

Cu toate acestea însă etatizarea are un mare cusur.

Statul nu este o *organizație economică*, ci o *organizație de dominare*. Birocrația lui este creiată în scopuri de stăpânire. Sarcina birocratului nu este de a căuta și a realiza ceea ce-i folositor, ci de a aduce la îndeplinire, supus și credincios, voința superiorului său.

Cum în birocrația publică orice inițiativă nu trebuie să pornească de jos, ci numai de sus, lipsa de independență a subalternului, atârănarea de tot ceea ce e învechit și conservatismul osificat devin trăsăturile caracteristice ale birocrațiilor de stat. Cu chipul acesta ei se pun în contradicție deplină cu cerințele felului modern de producție, care este revoluționară din punct de vedere tehnic și se sprijină pe neîntrerupta prefacere a formelor și metodelor învechite.

Deaceea acolo unde întreprinderile publice au intrat în concurență cu cele private, ele s'au arătat de regulă inferioare acestora.

Simpla etatizare a întreprinderilor și schimbarea salariilor lor în funcționari de stat ar aduce după sine primejdia ca productivitatea muncii să scadă în loc de a spori. Și totuși, pentru a fi cu puțință buna stare generală, este nevoie de cea mai intensivă aplicare și folosire a tuturor cuceririlor tehnice. Iată un însemnat argument împotriva simplei etatizări a producției.

Nu numai atât. Muncitorul nu cere numai bună stare, ci și auto-determinare. El se revoltă împotriva capitalului nu numai din pricina salariilor de foame și a neomenoasei durate a muncii, ci și din cauză că-l tratează ca un simplu instrument al producției, căreia trebuie să se supuiască fără de nicio împotrivire.

Situația aceasta nu se îmbunătățește, dacă în locul capitalismului vine instituția publică, birocrăția de stat. În locul mai multor stăpâni muncitorul capătă unul singur, pierde și libertatea de a-și schimba stăpânul.

Iată unul din motivele, pentru cari muncitorii din Anglia s'au împotrivit atâta timp în trecut socialismului, care le era prezentat ca simplu socialism de stat. Și pentru acelaș motiv în Franța anarhismul a avut vreme îndelungată o mare înrăurire asupra multor muncitori. În ambele țări muncitorii țineau prea mult la libertate, ca să-și facă un ideal din stăpânirea producției de către birocrăția de stat.

INTERESUL CONSUMATORILOR

Cu toate acestea strămtorarea productivității muncii, rezultată din gospodăria de stat, nu rămâne mărginită numai la aceasta. Și în industria capitalistă s'au ivit și dezvoltat forme, ale căror neajunsuri s'au apropiat din păcate de acelea ale economiei publice.

Prin organizarea pe acțiuni, marea întreprindere în

creșterea ei ajunse independentă de creșterea capitalului. Intinderea fiecărei întreprinderi merse de aci înainte rapid, în acelaș timp fu ușurată unirea mai multor întreprinderi într'o singură mână. Una după alta, ramurile industriale atinseră o treaptă, pe care câteva mari întreprinderi produceau mult mai mult decât mii de mici întreprinderi altădată și stăpâneau astfel întreaga industrie. Acum putură acele mari întreprinderi să se lege între ele, să monopolizeze și să organizeze întreaga producție. Ele elimină concurența, dar cu aceasta și pârghia perfecționărilor tehnice. Și chiar acolo unde le introduseră, acestea nu mai duceau ca înainte la *scăderea prețurilor*, ci numai la *creșterea profiturilor*. În felul acesta fu distrus tot folosul, pe care capitalismul îl aducea consumatorilor.

¹ *n consumator* facem cunoștință cu o persoană nouă, care este tot atât de importantă pentru socializare ca și muncitorul sau știința. De obicei consumatorul este trecut cu vederea și totuși întreaga producție slujește numai consumului.

Consumatori sunt toți oamenii. Totalitatea consumatorilor este egală cu totalitatea societății. Fiecare muncitor salariat este consumator, dar nu fiecare consumator este și muncitor. Interesul consumatorilor este cel mai mare interes economic în societate și totodată cel mai puternic. Nici un sistem de producție nu se poate menține multă vreme, dacă lovește în interesul consumatorilor, cu alte cuvinte dacă împiedică industria să ajungă la o deplină productivitate.

Dar interesul consumatorilor dezvoltă numai o energie pasivă, nu una activă. De-alungul istoriei lucrează activ numai antagonismele între clase. Clasele iau naștere din diferita lor poziție în procesul de producție. Din această poziție izvoarește și forța lor economică și

politică. Nicio clasă socială însă nu se poate menține la putere multă vreme, dacă se găsește în opoziție cu interesul consumatorilor.

O clasă revoluționară care vrea să învingă și să creieze ceva durabil, trebuie să reprezinte nu numai propriul interes de clasă, ci și *interesul general al societății*, interesul consumatorilor.

Puterea izbânditoare a clasei capitaliste venea în mare parte din faptul că interesul ei de clasă corespundea cu interesul consumatorilor. Crescândă ieftinătate a mărfurilor era arma ei irezistibilă de dominare. Ea pierdu însă această armă, când capitaliștii se organizează în cartele și trusturi pentru ca să-și sporească și mai mult profiturile cu ajutorul prețurilor urcate.

Când începu vremea urcării prețurilor, a scumpetei, capitalismul pierdu terenul de sub picioare. De atunci încolo capitalul avea îndreptate împotriva sa nu numai interesele proletarilor, ci și ale consumatorilor.

Interesele de clasă ale proletariatului se confundau întotdeauna cu interesele generale ale societății, în măsura în care reprezentau *vitorul* acesteia. De aci înainte însă ele erau deopotrivă și cu directe, urgentele interese *prezente* ale consumatorilor, deci ale colectivității, și cu chipul acesta deveniră irezistibile.

Această evoluție începu încă înainte de război. De ani de zile scumpetea crescândă ajunsese forța împingătoare la revolte, forța care vestea venirea revoluției socialiste. Războiul a împins până la culme scumpetea și astfel a făcut urgentă necesitatea acestei revoluții. În acelaș timp însă războiul a favorizat foarte mult organizarea fiecărei ramuri industriale și supunerea ei controlului de stat.

Acestea sunt condițiile în cari se impune socializarea.

NOUA ORGANIZARE

Nu trebuie așa dar să ne mulțumim numai cu însușirea fiecărei întreprinderi de către muncitorii respectivi, cari s'o continuie așa cum îi taie capul.

Dar nici așa de simplu nu este, ca puterea statului să puie pe nepregătite mâna pe toată proprietatea capitalistă, pentru ca s'o lase în administrarea birocrăției publice. Ceeace trebuie, este creiarea totodată a unei organizații pentru fiecare ramură de producție ce trece din proprietate capitalistă în cea de stat sau comunală, care să dea puțința atât muncitorilor, cât și consumatorilor și științei să exercite înrăurirea necesară asupra procesului de producție. O asemenea organizație este cu totul altceva decât birocrăția publică de până acum. În amănunte noua organizare va trebui să fie diferită în diferitele ramuri de producție. Ea va trebui să fie elastică și capabilă de acomodare.

Oricum însă, nu va fi cu puțință încadrarea *imediată* a tuturor ramurilor de producere în noua organizare, căci unele dintre ele vor trebui încă să treacă prin câteva stadii pregătitoare. Acolo totuși, unde se va păși la socializare, va fi neapărat necesar — cu toată diversitatea în amănunte — ca producția să fie cărmuită prin conlucrarea celor trei mari factori: *muncitorii, consumatorii și știința*.

Conlucrarea acestor trei factori trebuie să dea cele mai fericite rezultate. Dacă fiecare ramură de producție ar fi lăsată în seama muncitorilor dintr'însa, există primejdia că aceștia să urce salariile și să reducă durata muncii, să micșoreze cantitatea produselor și să sporească prețul lor, fără să le pese de colectivitate. Cel mai ușor și-ar putea îngădui acest lucru muncitorii, de cari se simte lipsă. La cei ce nu sunt absolut necesari, ur-

carea exagerată a prețurilor la produsele lor ar avea repede un sfârșit. Intreg acest proces ar degenera într'o dictatură a muncitorilor absolut necesari asupra acelor ce deocamdată n'ar fi de trebuință, spre pi dă a minerilor asupra țesătorilor, croitorilor, cizmarilor, tâmplarilor. O asemenea situație ar fi tot așa de greu de îndurat ca și exploatarea capitalistă.

Dimpotrivă, dacă *consumatorii singuri* ar hotări în fiecare ramură industrială, există cealaltă primejdie ca scoborârea prețurilor să fie realizată prin orice mijloace, chiar spre paguba puterii de muncă.

Nu mai dacă muncitorii sunt uniți cu consumatorii în aceeași organizație, niciuna din cele două părți nu poate violenta pe cealaltă, amândouă trebuie să se hotărască a înlătura contradicerea dintre interesele lor într'o formă, care să fie ambelor de folos.

A găsi soluția de înlăturare, iată sarcina *oamenilor științei*, cari trebuie să fie atrași ca al treilea factor în organizarea economiei. Rolul lor este introducerea în fiecare întreprindere a celei mai desăvârșite tehnici și organizații, astfel ca să fim în stare a *obține cele mai mari rezultate cu cea mai mică cheltuială de energie.*

În regimul capitalist țelul acesta își avea motorul în profit. În cel socialist încetează profitul, dar motorul acesta este înlocuit cu un altul cel puțin tot așa de puternic, dacă conflictul dintre muncitori și consumatori este regulat pe cale organizatorică și înlăturat definitiv prin intervenția științei.

Știința mai poate îndeplini în producția socialistă o operă, pentru care n'are puțință în cea capitalistă. Ea va avea sarcina să organizeze cât mai bine nu numai *producția*, ci și *consumația*. Lucrul acesta nu-l poate face azi, dar il va face mâine, îndată ce în procesul de producție vor interveni nu numai organizațiile muncito-

rești, ci și acelea ale consumatorilor. Dacă pedeparte tehnicienii poartă de grijă ca să se producă mai mult cu aceeași cheltuială de energie, pot economiștii și statisticienii pe de altă parte îndruma consumul în așa fel, ca să nu fie risipite în mod inutil și chiar păgubitor decât foarte puține produse, ca pentru îndestularea consumatorilor să se ajungă cu acelaș produs la rezultate mai bune decât cele de până acum.

Risipa de materie și energie datorită lipsei de plan în producție sau de rațiune a capitaliștilor este una din cele mai umbroase părți ale regimului actual. Ea paralizază în mare parte minunatele sale urmări asupra dezvoltării puterilor de producere. Socialismul poate împinge mai departe această dezvoltare cel puțin cu aceeași putere ca și capitalismul, dar în același timp poate pune capăt risipei acestuia. *Astfel socialismul ajunge să ridice toți oamenii, muncitori ca și consumatori, pe cea mai înaltă treaptă a prosperității.*

SARCINILE SFATURILOR MUNCITOREȘTI

Socialismul înseamnă așa dar nu numai exproprierea capitaliștilor. Procesul acesta ar fi foarte simplu. Socialismul înseamnă organizarea producției și consumului prin conlucrarea muncitorilor organizați și a consumatorilor organizați pe baza datelor științifice.

Pentru socializare deci se impune organizarea muncitorilor ca și a consumatorilor. Amândouă organizații se deosebesc una de alta. Ele s'ar deosebi și într-o societate socialistă. Ce-i drept, în acea societate totalitatea consumatorilor s'ar confunda cu totalitatea muncitorilor și a familiilor lor. Dar aceasta nu s'ar potrivi în cazul unei singuri ramuri de producție. De pildă consumatorii mașinelor agricole nu pot fi desigur chiar constructorii mașinelor.

La rândul lor consumatorii pot fi deosebiți din două puncte de vedere. In primul rând consumatori ai fiecărei ramuri de producție sunt priviți aceia, cari întrebuințează singuri produsele ei. De pildă pentru mașinile agricole sunt agricultorii.

In cele mai multe ramuri de producție, cu deosebire acelea ale mijloacelor de producere, cercul *consumatorilor direcți* diferă dela o ramură la alta.

Consumatorii trebuie deci organizați pentru fiecare ramură separat, de pildă în cooperative agricole pentru aceea a mașinilor agricole.

Dar *indirect*, în fiecare ramură de producție, este interesată *totalitatea* consumatorilor, prin urmare întreaga societate. Eftinătatea pâinei atârnă între altele de bună-tatea și eftinătatea mașinelor agricole. Așa dar nu numai agricultorii, ci toți oamenii au un interes în fabricarea mașinilor agricole și trebuie să aibă dreptul la cuvânt în această chestiune.

Cooperatiunile de consum sunt organizațiile totalității consumatorilor, dacă întrînsele poate intra oricine. In Rusia ele au luat un mare avânt încă din timpul revoluției, pe când înainte erau disprețuite chiar de elementele radicale.

O însemnătate și mai mare ca organizații ale tuturor consumatorilor capătă totuși *comunele* și *statul* dacă sunt organizate în chip democratic. Ele nu sunt însemnate numai ca factori de expropriere a proprietății capitaliste asupra mijloacelor de producere și trecere a lor în proprietate colectivă, ci și ca factori de reprezentare a consumatorilor în organizarea socialistă a producției.

Cum stau însă lucrurile cu cealaltă parte care ne interesează cel mai mult *cu muncitorii*?

Transformarea socială face progrese cu atât mai rezeși și mai sigure, cu cât poate clădi mai mult pe te-

melia găsită, cu cât este mai puțin nevoită s'o ia dela început. Muncitorii au creiat de decenii în toate țările organizații de masă ale luptei economice de clasă, cari în bună parte au ajuns la o putere extraordinară, *sindicatetele*. Intr'însele vedeam noi altădată cele mai însemnate pietre de temelie ale întocmirii socialiste. Și *Marx* se aștepta ca ele să dezvolte o mare putere în vederea construirii regimului de producție socialist.

Sindicatetele totuși n'a reușit în această privință. *Marx*, în așteptările sale, pornise dela premiza, că sindicatetele se vor umple cu spirit socialist, că ele își vor lua ca sarcină răsturnarea capitalismului și introducerea unui nou regim de producție. În realitate sindicatetele s'au mărginit din ce în ce mai mult la lupta salariaților în cadrul regimului capitalist, au declarat că tot ceea ce trece peste acest țel nu-i privește și s'au izolat astfel ele însăși de cauza revoluției sociale.

De unde să luăm deci organizațiile de masă ale muncitorilor, cari sunt cerute pentru socializare?

O idee în această privință ne dădu Rusia, tocmai din pricina înapoierii sale economice și politice de altădată.

Când în 1905 se prăbuși țarismul și se ridică mișcarea muncitorească revoluționară, nu se găseau încă sindicate mari. Singurele organizații de masă, pe cari le tolera țarismul, erau acelea creiate chiar de capitalism pentru producție: marile întreprinderi. Organizația muncitorilor pentru producție, *organizația pe întreprinderi*, deveni acum și *organizația de luptă a muncitorilor*. Delegații întreprinderilor se întruniră la început în Petersburg, în Octombrie 1905, la un *sfat muncitoresc*.

Era o organizație de luptă, care n'ar fi fost necesară dacă ar fi existat sindicate puternice și revoluționare. Acolo unde acestea lipsesc și pedeeasupra partidul socialist este dezbinat, cum s'a întâmplat în Rusia la

1905, le revine sfaturilor muncitorești conducerea în lupta revoluționară. Așa s'a întâmplat în Rusia și în 1917. De acolo s'a întins această instituție acum în întreg răsăritul revoluționar al Europei și răsare și în Anglia, ale cărei sindicate deasemenea sunt din fire conservatoare.

Sfaturile muncitorești, sovietele, nu fac de prisos sindicatele. În Rusia Sovietică, dimpotrivă sindicatele au făcut mari progrese. Și în Germania crește puterea lor numerică alături de sfaturile muncitorești. Conducerea însă, nu numai în lupta politică, ci și în cea economică au trebuit s'o cedeze sfaturilor. Acestea sunt chiar organizațiile muncitorești, cărora le revine rolul hotărîtor în socializarea producției.

Rolul acesta este dublu, precum duble sunt și greutățile socializării.

Mai întâi socializarea este o *problemă de forță*, problema forței între capital și muncă. Capitalul se opune socializării, o forță superioară trebuie deci să i-o impuie. A desvolta această forță, este înainte de toate sarcina sfaturilor muncitorești.

Socializarea însă este totodată și o *problemă de organizare*. Și aici trebuie să contribuie în mod hotărît muncitorii, deși nu singuri, ci în unire cu consumatorii. În organizarea producției ei trebuie să între organizații pe *sfaturi muncitorești*.

Acest lucru îl pot face, numai dacă sfaturile ies din starea haotică în care se găsesc astăzi, când nu sunt limpede stabilite nici dreptul de vot, nici procedura votării, când nu sunt încă precis fixate limitele sarcinilor și puterilor de cari pot dispune sfaturile pe întreprinderi, pe localități, pe industrii precum și cele centrale. Haosul era de neînălăturat în primele săptămâni ale revoluției și nici n'a împiedecat ca sfaturile muncitorești

să-și facă, cu mult elan, datoria lor ca organizații de luptă. Dar ca organe de construire a noului regim de producție, ca organe ale organizației socialiste ele pot activa numai dacă sunt precis mărginite. Cine vrea să grăbească socializarea producției, trebuie să lucreze înainte de toate în sensul ca sfaturile muncitorești să fie legate realmente într'un sistem bine fixat, care împreună cu sistemul consumatorilor să reguleze în chip sistematic procesul de producție.

CE ȘI CUM SĂ SE SOCIALIZEZE ?

Nu în fiecare ramură este așa de ușor a creia această organizare a producției. Am văzut, că un anumit nivel al capitalismului este o condiție prealabilă a socializării. Capitalismul însă nu se dezvoltă la fel de repede pe toate tărâmurile. Meseriile și agricultura țărănească joacă și astăzi încă un mare rol în unele regiuni. Găsim până și rămășiți de comunism primitiv în Europa, de pildă în Almeadele din Elveția. *Nu este de închipuit prin urmare, ca producția socialistă să fie imediat clădită pe toate tărâmurile în chip uniform.*

Se poate purcede numai pas cu pas, întâi trebuie socializate tărâmurile coapte pentru aceasta. În acelaș timp trebuie pregătite pentru socializare celelalte tărâmururi, pentru ca și ele în cele din urmă să se socializeze pe baza experiențelor între timp adunate pe tărâmurile deja socializate.

Socializarea poate fi foarte ușor și repede îndeplinită pe unele tărâmururi, de pildă aceea a marilor păduri particulare. Aici se pun cu deosebire chestii de proprietate, deci de forță, nu prea sunt greutăți de organizare a producției.

Dimpotrivă în agricultura țărănească socializarea devine o problemă grea, complicată, care nu poate fi nici ușor, nici repede deslegată.

Socializarea poate fi pornită în acelaș timp din puncte foarte diferite. Desigur că nu trebuie socializate *câteva întreprinderi*, ci *ramuri întregi* de producție sau transport, căci socializarea doară nu înseamnă numai organizarea *producției*, ci și a *consumului*, deci eliminarea liberei concurențe din marginile ramurilor respective.

Dar socializarea poate porni dintr'un impuls al muncitorimei sau dintr'unul al consumatorilor. Când se socializează minele de cărbuni, hotărîtor este impulsul muncitorilor. Când este vorba de socializarea farmaciilor, impulsul consumatorilor va avea o putere mai mare decât acela al funcționarilor din farmacii.

Pe de altă parte sunt ramuri, cari pot fi cu folos socializate numai în cuprinsul economiei *statului*, altele dimpotrivă cari sunt mai curând potrivite pentru *comunalizare*. Socializarea minelor de cărbuni sau a căilor ferate — cari până acum fuseseră numai naționalizate, nu și socializate, adică organizate din punct de vedere socialist — este treaba statului. Socializarea farmaciilor însă sau a tramvaielor este desigur treaba comunei sau a uniunii comunale.

Marilor orașe le revine sarcina să înceapă cu socializarea. Într'insele este muncitorimea mai puternică, ele sunt centrele intelectuale ale țării, relațiile din cuprinsul lor pot fi mai ușor cunoscute decât acelea ale întregului stat. Mai întâi trebuie deci să desvolte nouile forme de organizare ale socializării și astfel să devie elementele de *îndrumare ale întregului proces de socializare*.

Acest lucru desigur că-l pot face, numai dacă dispun de libertatea de mișcare, cu deosebire de libertatea de a expropria,

În această privință foarte însemnată va fi socializarea construcției de *locuințe*. Aceasta e pentru moment de altfel cea mai urgentă sarcină comunală.

Fiecare socializare, odată desăvârșită, devine punctul de pornire pentru altă socializare. Dacă se comunalizează într'un oraș construcția de locuințe, firesc e să se ajungă și la comunalizarea producției de materiale de construcție, a fabricilor de ciment sau de cărămizi.

Pe de altă parte, dacă căile ferate scapă de birocratismul de stat și sunt cu adevărat socializate, atunci sunt date condițiile ca să-și asocieze și fabricile de locomotive și vagoane precum și producția șinelor. Urmarea este socializarea uzinelor de fier. În aceeași direcție lucrează și socializarea minelor de cărbuni, cu cari de altfel multe dintre aceste uzine se află depe acum în strânsă legătură.

Așa dar, odată făcuți numai câțiva pași hotărâtori în direcția socializării, ei atrag după sine cu o necesitate firească alți pași în aceeași direcție, și astfel întreaga gospodărie se umple din ce în ce mai mult cu spirit socialist și tot mai mult i se acomodează.

Ca și pretutindeni, și aici cel dintâi pas este cel mai greu.

Fără îndoială că fiecare pas trebuie bine chibzuit și avute în vedere toate urmările lui. De chipul în care este făcut primul pas, atârnă în mare parte cei următori și, oricât de grea ar fi situația actuală, nu trebuie să ne inchipuim construcția care trebuie ridicată ca o baracă impusă de vreme — pe care s'o dăruim după câteva luni, când situația s'a îndreptat — ci ca o clădire, care să ție veacuri de a rândul.

Nu putem așa dar să pășim de îndată la întreaga socializare. Și la fiecare pas, pe care-l facem, trebuie să ne gândim și la consecințe.

Metoda care s'a întrebuițat la început în Rusia, mai întâi a îndrăzni și apoi a cântări, nu a dat cele mai bune rezultate economice. Ea a înrăutățit starea grea a proletariatului rus și a pricinuit enorme pagube. Inșiși tovarășii noștri ruși ne atrag atenția să tragem învățatură din greșelile lor și avem toate motivele să-i ascultăm.

Aceasta cu atât mai mult, cu cât ne-a sărăcit războiul de orice rezerve, astfel că mergem spre înfometare dacă nu începe a funcționa producția oriunde este posibil. Nu avem mijloace să existăm fie chiar vremelnice fără producție, trebuie deci să repunem pe picioare *întreaga producție, nu numai cea socialistă, ci, acolo unde aceasta nu-i încă posibil și cea capitalistă.*

Imediata și întreaga socializare este o vorbă goală; dacă însă ea nu-i posibilă, mai păgubitoare este cererea de a face imposibilă orice producție capitalistă.

Cu totul greșit este a vroi să grăbești socializarea unor ramuri de producție cu metoda neîndoios foarte populară de a împinge muncitorii la revendicări a căror înlăptuire ar duce sau la pățubirea întreprinderii sau la o așa de mare urcare a produselor ei, încât plasarea lor ar deveni imposibilă. Asta nu înseamnă altceva decât să prefaci asemenea ramuri de producție din mijloace de îmbogățire în mijloace de *sărăcire* a societății. O asemenea socializare nu înseamnă socializarea *producției, ci a falimentului.*

De aici nu trebuie trasă încheierea, că pentru noi capitalismul este ceva sfânt, care nu trebuie atins, și că tot chibzuind și cântărind să nu ajungem la niciun pas practic. Aceasta ar fi o mare greșală, îndoite de mare mai ales în vremurile revoluționare de astăzi.

MUNCITORIMEA ȘI GUVERNUL

Proletariatul și-a luat soarta în propriile sale mâini și este hotărît a n'o mai încredința în mâinile altora. Muncitorii pot fi câștigați pentru ideea de a munci mai departe și pentru capitaliști, dacă e vorba numai de o necesară și inevitabilă stare de tranziție, nu însă și în cazul când ei capătă impresia că vechea dominație a capitalului urmează să fie din nou întărită.

Ei pot fi deasemenea convinși să aibă răbdare ca socializarea, care nu se introduce de azi pe mâine, numai dacă văd că există voința fermă a face ceva și într'adevăr ceva se face în spiritul socializării. *Ei nu vor vroi însă s'aștepte*, dacă atitudinea guvernului le va insufla neîncredere și le va arăta că greutățile socializării sunt numai un pretext pentru a nu face absolut nimic.

Dacă o asemenea credință pune stăpânire pe spirite, este de temut că masele disperate și neorganizate vor face imposibilă cu dela sine putere și fără nicio pregătire orice producție capitalistă în fiecare întreprindere, numai pentru a putea socializa. Desigur că aceasta n'ar însemna altceva decât desăvârșita ruină economică. Lucrul acesta însă poate fi evitat numai dacă avem un guvern care preia singur conducerea pe tărâmul socializării și prin măsurile sale inspiră masselor încrederea, că este hotărît și în stare să treacă peste interesele capitaliste opuse socializării și că pune toată energia în înlăturarea greutăților practice cari stau în calea ei.

Guvernul actual nu se bucură de această încredere. Atitudinea lui dă impresia că nu vrea să cedeze în direcția socializării mai mult decât atât cât este absolut silit. Pentru un guvern cu adevărat socialist greutățile practice ale socializării ar fi tocmai un îndemn ca să acorde acestei probleme un îndoit interes și o muncă în-

doită. Pentru actualul guvern de coaliție, dimpotrivă, greutățile acestea prilejuiesc numai plictisitorul avertisment de a ne feri de orice experimente, cu alte cuvinte de orice este nou.

Fără îndoială, experimente ușuratece fără nicio pregătire n'au fost niciodată mai primejdioase ca astăzi în starea de grea criză în care se găsește viața economică. Dar asta nu trebuie să ne sperie de orice e nou, ci numai să ne facă a studia și pregăti cu grijă noua organizare.

Nu vom ieși din fenomenul prăbușirii, dacă nu vom porni pe drumuri noi. În acest sens totul ce facem astăzi este un experiment. Cel mai primejdios experiment însă ar fi încercarea de a ne reîntoarce la vechiul capitalism.

Guvernul poate să se scuze arătând că lucrează în împrejurări foarte neprielnice, că se uzează în treburi administrative și nu găsește de loc timp pentru studierea aprofundată a problemelor economice. Dacă așa stau lucrurile, să creieze o instituție care să se ocupe exclusiv cu socializarea. Guvernul a dat cei dreptul ființă unei comisiuni de socializare, dar numai cu caracter consultativ. Ajungând la convingerea că nu posedă nici timpul, nici cunoștințele necesare pentru socializare, el ar fi trebuit să acorde puteri mai largi acestei comisiuni. În loc de aceasta guvernul a redus-o la un corp lipsit de orice însemnătate, astfel că în cele din urmă dânsa fu nevoită să demisioneze.

Cu chipul acesta guvernul a dezamăgit curentul pentru socializare.

Avem nevoie de o *instituție centrală de socializare* care să fie compusă nu numai din birocrați, ci din teoreticieni și practicieni, care au dovedit priceperea și hotărârea lor în ce privește socializarea. O instituție de

socializare cu puteri largi. Apoi este nevoie de imediata lărgire a *libertății de mișcare*, cu deosebire a *drepturilor de expropriere pentru comune*, pentru ca acestea să se poată arunca cu toată puterea lor asupra socializării. Ne mai trebuie în sfârșit ceva, care se poate face imediat, *naționalizarea proprietății asupra marilor păduri și terenuri agrare*, precum și socializarea minelor de cărbuni după propunerile făcute de fosta comisie a socializării. Aceștia ar fi primii pași.

Desigur că organizarea producției, care trebuie să urmeze, nu este o operație așa de simplă. Dacă am atras totuși aici atenția asupra greutăților socializării, n'a fost pentru a vă face să vă speriați de ea, ci din potrivă pentru a vă îndemna să puneți în slujba acestei enorme sarcini tot interesul și toată forța voastră.

În acest sens am și redactat rezoluția, pe care v'o supun spre admitere.

RĂDĂCINA RĂULUI

Și acum spre încheiere încă un avertisment. Am criticat atitudinea guvernului, dar n'am fi marxiști buni, dacă am exagera importanța câtorva inși. Trebuie să luăm în considerație înainte de toate situația care a făcut de fapt posibilă atitudinea șovăitoare și nehotărîtă a guvernului față de socializare.

Și aici atingem rădăcina răului: *dezbinarea proletariatului*. Ea este de vină că guvernul izvorit din revoluție a ajuns sub atârănarea vechilor burocrati, a generalilor și a magnaților capitalului.

Unii văd în Adunarea Națională un semn, că votul universal este defectuos. Volul însă nu-i decât oglinda realității. Dacă ne arată o față schimonosită, asta înseamnă că și originalul nu-i mai frumos, și nu folosește la nimic când originalul înfuriat sparge oglinda.

Dacă proletariatul ar fi fost unit dela începutul revoluției, ar fi avut un guvern unitar, care ar fi înfăptuit deja multe în domeniul socializării, verdictul votului universal ar fi fost altul și nici un Noske sau Heine *) n'ar fi fost cu putință.

Pe de altă parte nici sistemul sfaturilor muncitorești nu asigură domnia integrală a proletariatului, atâta vreme cât acesta este dezbinat. Orice guvern în asemenea caz poate însemna numai dictatura *unei părți* a proletariatului asupra celeilalte.

Cel mai de seamă lucru este unirea proletariatului. Aceasta însă nu poate fi obținută pe calea convingerii, ci mai degrabă prin luptă comună, prin împăcarea metodelor tactice.

Terenul pe care o asemenea împăcare și înțelegere ar întâlni cele mai mici piedeci, este acela al *socializării*. De aceea este și cel mai potrivit pentru unirea masselor proletare. Fie și numai pentru acest motiv socializarea trebuie pusă pe primul plan.

Dacă nici lupta pentru socializare nu reușește să aducă unirea, atunci viitorul nostru e întunecat. Atunci nu ne rămâne decât o singură speranță, ca în cele din urmă *logica lucrurilor* să aducă mai multă rațiune decât *logica oamenilor de astăzi*. Neîndoios că o asemenea străbateră cu forța a rațiunii este un proces dureros de lungă durată și care cere multe jertfe.

Dacă totuși reușim a uni masele sub steagul socializării, atunci revoluția este salvată și asigurată. Nici o contrarevoluție nu este în stare să se ridice împotriva proletariatului german unit.

Karl Marx și Friedrich Engels au încheiat „Mani-

*) Socialiști germani cari, la guvern fiind, au lucrat împotriva intereselor proletariatului.

festul Comunist" cu cuvintele: *Proletari din toate țările uniți-vă!*

Astăzi trebuie să adăugăm avertismentul: *Proletari din Germania, uniți-vă!*

DESPĂGUBIRE SAU CONFISCARE

Una din problemele de stat, care trebuie principal rezolvată înainte de a porni la etatizările de fapt, este aceea dacă proprietarii întreprinderilor naționalizate să fie suficient *despăgubiți sau nu*. E limpede că s'ar ajunge la situații imposibile, dacă de pildă Saxonia ar confisca pur și simplu întreprinderile naționalizate, iar Bavaria dimpotrivă le-ar despăgubi; dacă Cassele de economii din prima provincie ar înceta să plătească dobânzi fiindcă titlurile lor au ajuns fără valoare, pe când cassele de economii din cea de a doua provincie ar continua să le achite ca și până acum. Și așa mai departe.

Ca cea mai simplă și mai radicală soluție în problema naționalizării apare *confiscarea*, și oricine ridică obiecții împotriva ei este imediat bănuț că s'a pus în slujba capitalului. Ce poziție trebuie luată față de această problemă atârnă înainte de toate de faptul care este punctul de vedere adoptat față de ea, al *dreptului*, al *forței* sau al *marxismului*.

Din punctul de vedere al dreptului se poate spune că orice capital este plus-valoare acumulată, muncă neplătită. Muncitorii au tot dreptul să-și recapete fără plată munca neplătită atât a lor cât și a premergătorilor lor.

Cei ce reprezintă punctul de vedere al forței pot la rândul lor spune, că nu-i nevoie să se poarte mai blând decât altădată prinții și burghejii. Prinții au confiscat moșiile bisericesti în vremea Reformei, burghejii au făcut de asemenea confiscări în vremea Revoluției franceze,

Dece să nu mergem pe urmele lor acum când confiscarea nu se face spre folosul unei minorități privilegiate, ci spre binele masselor poporului.

Pentru marxiști amândouă aceste puncte de vedere nu sunt lipsite de valoare. Dar pentru dâșii *hotărtoare sunt motivele economice, și acestea glăsuesc în alt sens.*

Cea mai rea plagă, pe care regimul de producție capitalist a adus-o masselor muncitoare, ba chiar întregii societăți, sunt crizele economice cu enormul lor șomaj. Aceste crize au constituit cea mai grea acuzare adusă capitalismului de către criticii lui; a le înlătura cu desăvârșire și pentru totdeauna iată una din cele mai de seamă sarcini ale socialismului. Ar fi cea mai cumplită dovadă de sărăcie pentru un regim socialist, dacă viața lui ar fi inaugurată printr'o criză economică.

De aici vin de altfel repetatele apeluri la liniște și ordine. Ele au căpătat un miros urât, fiindcă amintesc de vechiul fel de a vorbi al regimului polițist din trecut, care prin liniște înțelegea aceea a bisericii și prin ordine aceea a supunerii necondiționate. Firește că un popor liber trebuie să respingă asemenea liniște și ordine. Mișcarea politică necurmată și necurmăte lupte politice și economice aparțin adevăratei democrații.

Ceea ce ne trebuie însa, este liniștea și neîntrerupta funcționare a procesului de producție, fără de care nu poate trăi muncitorimea. Unul din cele mai mari foloase ale democrației, constă tocmai în aceea că îngăduie purtarea celor mai aspre lupte de clasă în forme, cari nu stânjenesc procesul de producție, pe când orice dictatură sau autocrație, ori de unde ar veni dânsa, duce necesarmente într'acolo, că aceste lupte îmbracă forme, cari paralizează pe un anumit timp producția.

Ce înrăurire exercită însă confiscarea asupra mer-
sului producției?

Dacă am reuși să prefacem dintr'odată întreaga producție capitalistă într'una socialistă, atunci confiscarea ar fi o măsură foarte potrivită care, după cum am văzut, și-ar găsi îndreptățirea și în considerațiuni de drept ca și în precedentele trecutului. Nimeni totuși nu găsește că o asemenea trecere imediată și complectă la socialism este posibilă. Chiar cei mai radicali dintre tovarăși nu cred aceasta. Unii teoreticieni bolșevici sunt de părere, că poate trece o generație până ce vor fi naționalizate toate întreprinderile capitaliste. Mie îmi pare cu totul exagerată această apreciere. Capitalismul se află într'o contradicere prea aspră cu domnia politică a clasei muncitoare, pentru ca să se poată menține sub dânsa multă vreme.

Dar oricât de lungă sau de scurtă mi-am închipuit durata tranziției cert este că diferitele ramuri de producție nu sunt la fel de coapte pentru naționalizare. La unele poate fi aplicate imediat, despre altele nu putem încă ști când și cum vor putea fi naționalizate.

Societățile pe acțiuni pot fi mai ușor naționalizate decât întreprinderile capitaliste individuale; cele mari mai ușor decât cele mici; cele cartelate mai ușor decât cele ce se găsesc în liberă concurență; cele cari lucrează în special pentru piața internă mai curând decât acelea cari caută piața mondială. Apoi pot fi naționalizate mai ușor întreprinderile cu consumul asigurat decât cele cari trebuie să-și caute plasarea produselor, cele cari produc numai puține tipuri și de același format mai ușor desigur decât acelea cari produc o sumedenie de articole, felurite și mereu schimbătoare după curentul modei. Și așa mai departe.

La început desigur va putea fi naționalizată numai o parte din ramurile de producție, celelalte trebuie să continue după norme capitaliste. Capitalistul însă nu

produce mai departe, dacă nu-și are asigurate proprietatea și profitul. Pentru bunul mers al întreprinderii sale, el trebuie să-i sporească capitalul, să plătească salariile, să cumpere materii prime, și așa mai departe. Va face oare aceasta capitalistul, dacă este admis principiul confiscării și dânsul trebuie deci să conteze cu posibilitatea, că mâne sau poimâne i se va lua întreprinderea fără de nicio despăgubire ?

Cred unii că prin teroare pot fi siliți capitaliștii încăpățânați să continue conducerea întreprinderii. Sub apăsarea teroarei însă pot fi obținute numai muncile cele mai brute. Unul din desavantajile muncii de rob este tocmai acela că exclude orice producție superioară. Pe lângă întreprinzător poate fi pus un jandarm, care să-l silească a menține în activitate întreprinderea. Dar cum îl poate oare sili să facă acest lucru cu atenție și sânguință ? Cu cât e mai apăsătoare sila, cu atât mai mare e și plictiseala conducătorului, cu atât mai repede decade întreprinderea.

Cu totul altfel stau lucrurile când capitalistul are interes în continuarea rațională a întreprinderii, dacă i se dă pentru cazul naționalizării perspectiva unei despăgubiri, care va fi cu atât mai mare, cu cât mai productivă va fi întreprinderea. Asta nu înseamnă că proprietatea e sfântă. Confiscarea averii ar fi chiar o pedeapsă dreaptă pentru diferite crime contra societății. De pildă averile tuturor celor vinovați de provocarea războiului ar trebui confiscate. Proprietatea privată a dinastiilor din Germania și Austro-Ungaria ar trebui să slujească la micșorarea despăgubirilor de război. La fel și averea acelor, cari s'au îmbogățit de pe urma războiului.

Insfârșit ar trebui pedepsiți cu confiscarea aceia, cari intenționat opresc activitatea întreprinderilor pentru a dăuna revoluției. O asemenea pedeapsă desigur că ar

fi eficace, numai dacă s'ar da despăgubiri acelor capitaliști, cari au continuat întreprinderile.

Din motive economice, în interesul funcționării nestânjenite a producției, este de dorit ca de îndată să fie stabilit principiul despăgubirii pentru toate întreprinderile, ale căror proprietari nu s'au făcut cu nimic vinovați.

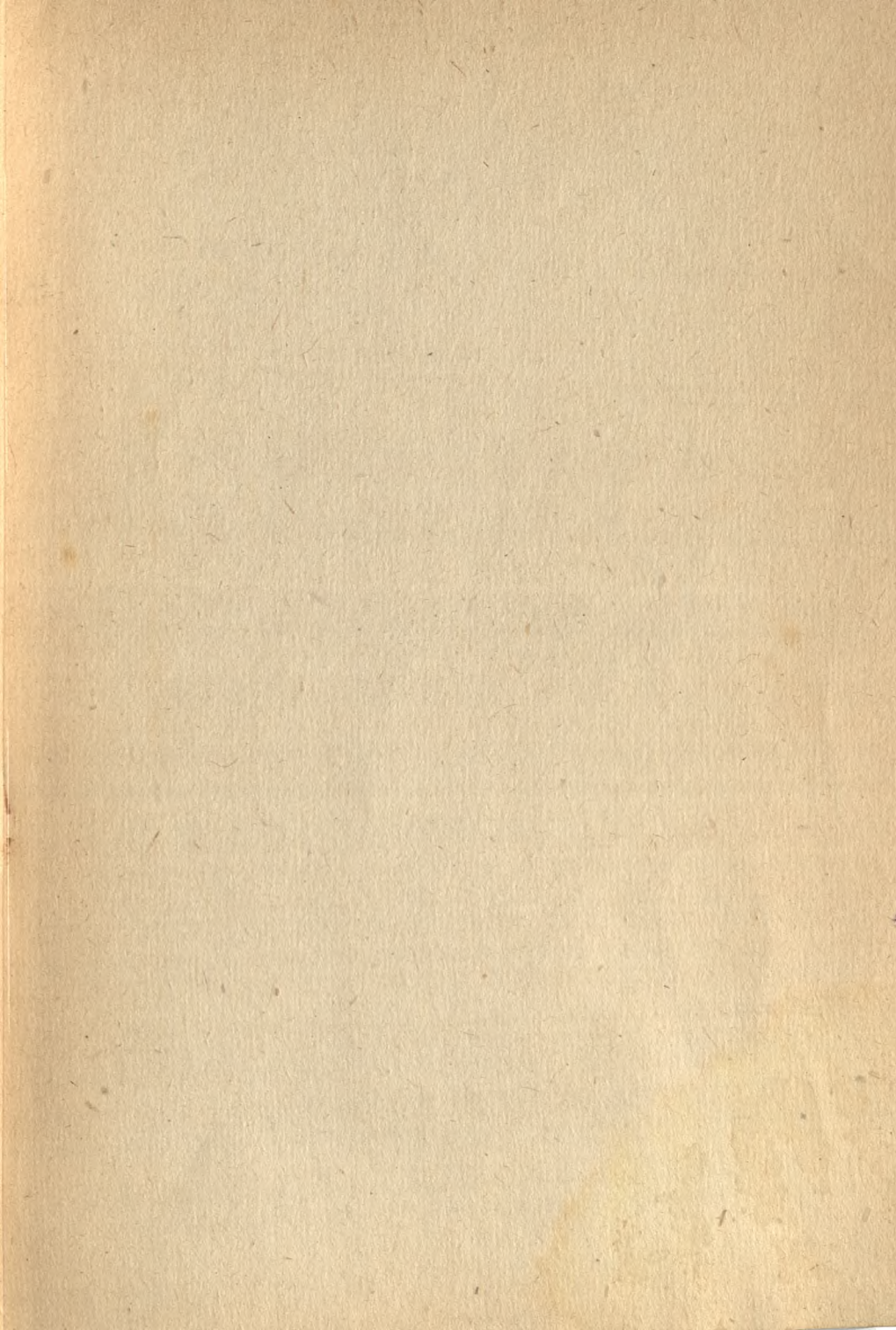
Încă în anul 1902 am susținut principiul acesta în scrierea mea „*A doua zi după revoluția socială*”, în care mă ocupam de problemele cari trebuiau să se ivească în actuala situație. Până și cei mai radicali dintre prietenii mei nu s'au opus atunci revendicării de despăgubire și nimănuia nu i-ar fi trecut prin minte să-mi reproșeze că mă fac apărător al averilor capitaliste.

Nici nu poate fi pusă așa chestiunea. Nu despre cruțarea acestor averi este vorba, ci de problema dacă naționalizarea să fie aplicată în formele primitive ale trecutului depărtat, cari se efectuau în chip brutal și adesea insuportabil, sau să fie întrebuintate metodele mai puțin dure, cari corespund vremurilor noastre.

Averea capitaliștilor trebuie să contribuie la plata despăgubirilor. Dar nu capitalistul ca individ să suporte contribuția, ci clasa capitalistă. Costul despăgubirilor trebuie să fie acoperit prin impunerea progresivă a marilor venituri, averi și moșteniri. Confiscarea lovește numai pe unii capitaliști iar pe alții îi lasă neatinși, impunerea fiscală așează povara tranziției nu pe umerii câtorva indivizi, ci pe spinarea *întregii clase*, progresiv după puterea fiecăruia.

Metoda aceasta apare mai dreaptă și mai blândă, fiindcă cu chipul acesta procesul de expropriere a indivizilor se întinde pe o durată mai lungă, până când întreaga naționalizare este dusă la bun sfârșit. Capitalistului nu-i este luată imediat toată averea.

DE ACELAȘ AUTOR :

(In românește)

Originile creștinismului

Doctrina economică a lui Karl Marx

Thomas Morus și utopia sa

Friedrich Engels

Opera istorică a lui Marx

Reformă socială sau revoluție socială ?

IN CURS DE APARIȚIE :

Etica și concepția materialistă a istoriei

Inmulțire și dezvoltare în natură și societate

2
11/10/2026

CENTRUL DE LIBRĂRII REȘITA
LIBRĂRIA Nr. 2 REȘITA
SECȚIA ANTICARIAT

ANTICARIAT - REȘITA
Lei 2